

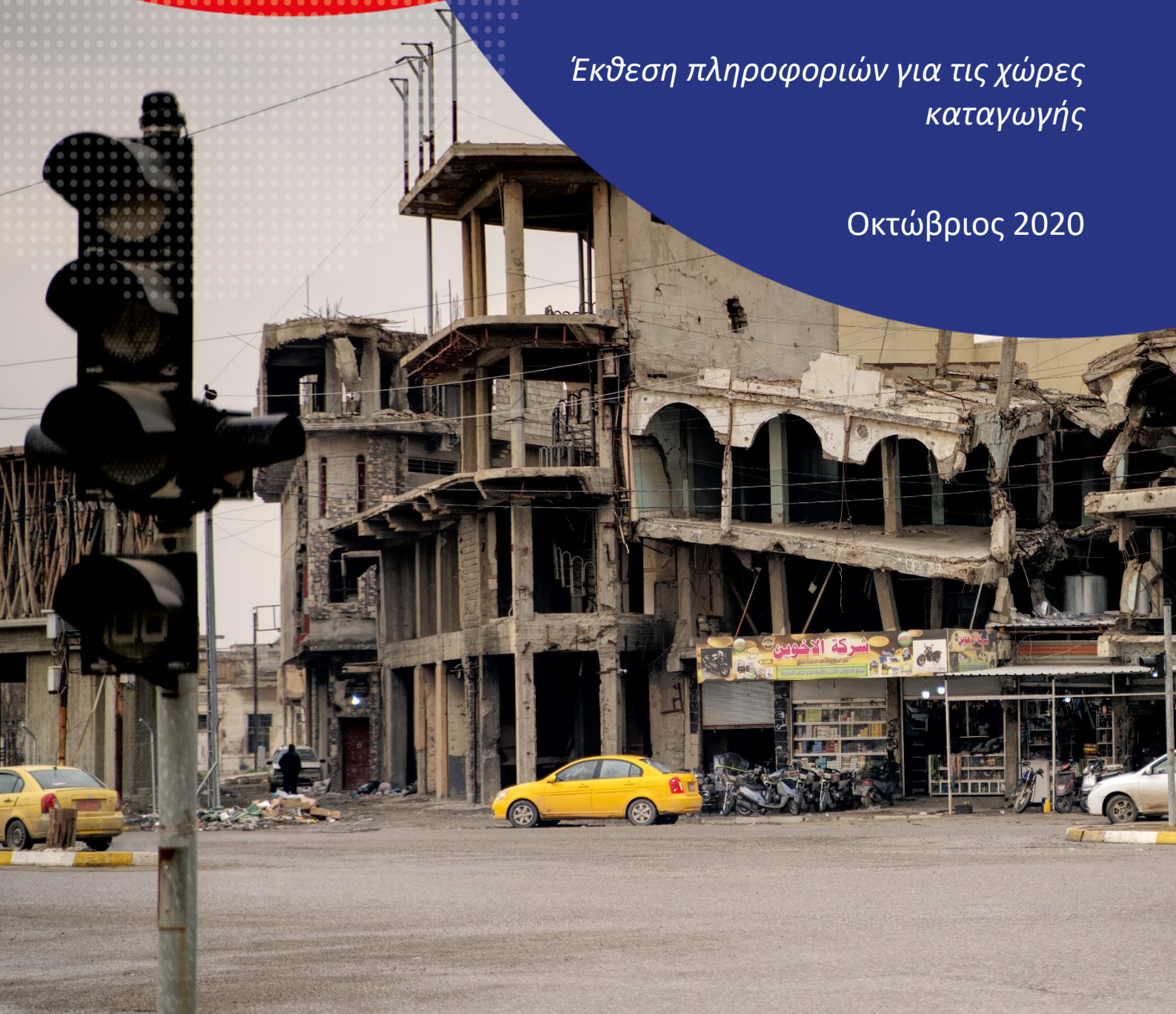

EASO

Ιράκ: Μεταχείριση των Ιρακινών που θεωρούνται συνεργάτες του ΙΚΙΛ

*Έκθεση πληροφοριών για τις χώρες
καταγωγής*

Οκτώβριος 2020

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση διατίθενται στο διαδίκτυο (<http://europa.eu>)

ISBN 978-92-9485-644-9

doi: 10.2847/726036

BZ-02-20-559-EL-N

© European Asylum Support Office, 2020

Φωτογραφία εξωφύλλου: © [Ennolente, Κατεστραμμένα σπίτια και καταστήματα στη Μοσούλη](#), Ιανουάριος 2020 (CC BY-SA 4.0)

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής. Για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών ή άλλου υλικού που δεν υπόκειται στους κανόνες της EASO για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, πρέπει να ζητείται απευθείας άδεια από τους κατόχους των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ευχαριστίες

Για τη σύνταξη της παρούσας έκθεσης η EASO ευχαριστεί το τμήμα πληροφόρησης, τεκμηρίωσης και έρευνας (DIDR) της γαλλικής Υπηρεσίας Προστασίας Προσφύγων και Αστέγων (OFPRA).

Επιπλέον, για την επιμέλεια της παρούσας έκθεσης η EASO συνεργάστηκε με την ακόλουθη εθνική υπηρεσία ασύλου και μετανάστευσης:

Δανία, Δανική Υπηρεσία Μετανάστευσης

Την έκθεση επιμελήθηκε επίσης ο ακόλουθος εξωτερικός οργανισμός:

ACCORD, Αυστριακό Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης για τις χώρες καταγωγής και το άσυλο

Επισημαίνεται ότι η επιμέλεια που διενεργήθηκε από τα τμήματα, τους εμπειρογνώμονες ή τους οργανισμούς που αναφέρονται ανωτέρω συμβάλλει στη συνολική ποιότητα της έκθεσης, αλλά δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη την επίσημη έγκριση της τελικής έκθεσης από τους ως άνω φορείς, για την οποία η EASO έχει αμέριστη ευθύνη.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	3
Περιεχόμενα	4
Αποποίηση ευθύνης	6
Γλωσσάριο και Συντομογραφίες.....	7
Εισαγωγή.....	8
Μεθοδολογία	8
Προσδιορισμός των όρων αναφοράς	8
Συλλογή πληροφοριών	8
Ποιοτικός έλεγχος	8
Πηγές	9
Δομή και χρήση της έκθεσης.....	9
Χάρτης.....	10
1. Μεταχείριση των Ιρακινών που θεωρούνται υποστηρικτές του ΙΚΙΛ από κρατικούς παράγοντες ..11	
1.1 Συλλήψεις, απαγωγές, διώξεις, μεταχείριση κρατουμένων	12
1.1.1 Συλλήψεις και απαγωγές	12
1.1.2 Διώξεις και δίκαιη δίκη	14
1.1.3 Μεταχείριση κρατουμένων.....	17
1.1.4 Μετά την κράτηση	18
2. Μεταχείριση των οικογενειών των θεωρούμενων ως μελών ή υποστηρικτών του ΙΚΙΛ	20
2.1 Σεξουαλική κακοποίηση και βία	22
2.2 Αναγκαστικός επαναπατρισμός και παράγοντες που δεν επιτρέπουν τον επαναπατρισμό	24
2.2.1 Πολίτες που κρίθηκαν ύποπτοι για συνεργασία με το ΙΚΙΛ και οι οικογένειές τους μεταφέρονται στο Ιράκ από τον καταυλισμό Al-Hol που βρίσκεται στα βορειοανατολικά της Συρίας.....	29
2.3 Πρόσβαση σε έγγραφα δημοτολογίου και διαπίστευση ασφάλειας	29
2.3.1 Παιδιά χωρίς έγγραφα ταυτοποίησης που γεννήθηκαν υπό το καθεστώς του ΙΚΙΛ και/η που έχουν πατέρα στρατολογημένο στο ΙΚΙΛ.....	32
2.3.2 Πρόσβαση των γυναικών που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης σε πιστοποιητικά γέννησης και σε δομές υγειονομικής περίθαλψης	33
3. Επανόρθωση και κρατική προστασία.....	35
3.1 Πρόσβαση σε αποτελεσματικά μέτρα επανόρθωσης.....	35
3.1.1 Σχετικά με τις απαγωγές και τις εξωδικαστικές εκτελέσεις	35
3.1.2 Σχετικά με τους ισχυρισμούς για βασανιστήρια σε καταστήματα κράτησης και προσωρινής κράτησης	35

3.1.3 Πρόσβαση σε δικαστική συνδρομή και στις διαπιστεύσεις ασφάλειας	36
3.1.4 Πρόσβαση σε μέτρα επανόρθωσης για σεξουαλική βία και βιαιοπραγίες	36
3.1.5 Πρόσβαση αμάχων σε αποτελεσματικά μέσα καταγγελίας περιστατικών.....	37
3.2 Πρόσβαση σε αμνηστία.....	37
3.3 Δυνατότητες μετεγκατάστασης.....	38
Παράρτημα 1: Βιβλιογραφία	40
Παράρτημα 2: Όροι αναφοράς.....	47

Αποποίηση ευθύνης

Η παρούσα έκθεση εκπονήθηκε σύμφωνα με τη μεθοδολογία των εκθέσεων ΠΧΚ της EASO (2019)¹. Η έκθεση βασίστηκε σε προσεκτικά επιλεγμένες πηγές πληροφοριών. Τα στοιχεία όλων των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν παρατίθενται στην έκθεση.

Οι πληροφορίες που περιέχονται στην παρούσα έκθεση έχουν ερευνηθεί, αξιολογηθεί και αναλυθεί με μεγάλη προσοχή. Ωστόσο, το παρόν έγγραφο δεν πρέπει να θεωρείται εξαντλητικό. Αν κάποιο συγκεκριμένο γεγονός, πρόσωπο ή οργάνωση δεν αναφέρεται στην έκθεση, αυτό δεν σημαίνει ότι το γεγονός δεν έλαβε χώρα ή ότι το πρόσωπο ή η οργάνωση δεν υπάρχουν.

Επίσης, η παρούσα έκθεση δεν έχει καθοριστικό χαρακτήρα όσον αφορά την εξέταση ή τη βασιμότητα οποιασδήποτε συγκεκριμένης αίτησης για χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Η ορολογία που χρησιμοποιείται δεν πρέπει να θεωρείται ενδεικτική συγκεκριμένης νομικής θέσης.

Όροι όπως «πρόσφυγας», «κίνδυνος» και συναφείς όροι χρησιμοποιούνται με τη γενική τους έννοια και όχι με τη νομική σημασία όπως αυτή ορίζεται στο κεκτημένο της ΕΕ για το άσυλο, στη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και στο Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

Η EASO και τα πρόσωπα που ενεργούν για λογαριασμό της δεν φέρουν ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα έκθεση.

Η σύνταξη της παρούσας έκθεσης ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2020 και η περίοδος που ερευνάται εκτείνεται μέχρι τις 31 Ιουλίου 2020. Τα γεγονότα που σημειώθηκαν μετά από αυτήν την ημερομηνία δεν περιλαμβάνονται στην παρούσα έκθεση. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την περίοδο που ερευνάται στην παρούσα έκθεση παρέχονται στην ενότητα «Μεθοδολογία», στην [Εισαγωγή](#).

¹ EASO, EASO Country of Origin Information (COI) Report Methodology, June 2019, [url](#)

Γλωσσάριο και Συντομογραφίες

<i>Asayish</i>	Υπηρεσίες πληροφοριών της Κουρδικής Περιφέρειας του Ιράκ
ΕΕΧ	Εκτοπισμένος στο εσωτερικό της χώρας
ΙΔΑ	Ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας
ΙΚΙΛ	Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και του Λεβάντε, Ισλαμικό Κράτος (ΙΚ) ή ISIS
ΛΜΚ	Λαϊκές Μονάδες Κινητοποίησης ή Λαϊκές Δυνάμεις Κινητοποίησης ή <i>Al-hashd al Shaabi</i>
ΠΚΚ	Περιφερειακή κυβέρνηση του Κουρδιστάν
ΚΠΙ	Κουρδική Περιφέρεια του Ιράκ - αφορά τις επαρχίες Dohuk, Erbil, Sulaymaniyah
<i>mukhtar</i>	Επικεφαλής τοπικής κοινότητας
<i>peshmerga</i>	Ένοπλες Δυνάμεις της Κουρδικής Περιφέρειας του Ιράκ
<i>tabriya</i>	Μηνυτήρια αναφορά κατά μέλους της οικογένειας που κατηγορείται ότι έχει διασυνδέσεις με το ΙΚΙΛ

Εισαγωγή

Ο σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να παρουσιαστούν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη μεταχείριση των Ιρακινών που θεωρούνται υποστηρικτές της οργάνωσης ΙΚΙΛ, να προσδιοριστεί το καθεστώς διεθνούς προστασίας, μεταξύ άλλων το καθεστώς του πρόσφυγα και η επικουρική προστασία, και κυρίως να χρησιμοποιηθούν οι πληροφορίες αυτές για να εκπονηθούν οι επικαιροποιημένες κατευθυντήριες γραμμές της EASO για το Ιράκ, ως συνέχεια των κατευθυντήριων γραμμών του 2019 για το Ιράκ, οι οποίες έχουν ήδη δημοσιευθεί.

Η παρούσα έκθεση εκπονείται σύμφωνα με τη μεθοδολογία της EASO για τις εκθέσεις ΠΧΚ (2019)² και το εγχειρίδιο σύνταξης και παραπομπών της EASO για τις εκθέσεις ΠΧΚ (2019)³. Η παρούσα έκθεση πρέπει να μελετηθεί σε συνδυασμό με τις άλλες εκθέσεις ΠΧΚ της EASO που δημοσιεύθηκαν για το Ιράκ το 2019 και το 2020. Οι εκθέσεις αυτές παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για θέματα όπως οι βασικοί ένοπλοι συντελεστές, η στοχευμένη βία και η εξέλιξη των ένοπλων συγκρούσεων στο Ιράκ.⁴

Μεθοδολογία

Προσδιορισμός των όρων αναφοράς

Στην παρούσα έκθεση εξετάζεται η μεταχείριση των Ιρακινών που θεωρούνταν συνεργάτες του ΙΚΙΛ, καθώς και των οικογενειών τους, από την 1η Ιανουαρίου 2019 έως τις 31 Ιουλίου 2020.

Οι όροι αναφοράς της παρούσας έκθεσης προσδιορίστηκαν από την EASO μετά από συζητήσεις που διεξήχθησαν και στοιχεία που διαβιβάστηκαν τόσο από ΠΧΚ εμπειρογνώμονες του δικτύου εξειδικευμένων συνεργατών της EASO σε θέματα ΠΧΚ για το Ιράκ, όσο και από εμπειρογνώμονες των χωρών ΕΕ+ σε θέματα πολιτικών, στο πλαίσιο της επικαιροποίησης των κατευθυντήριων γραμμών για το Ιράκ. Η έκθεση ΠΧΚ εκπονήθηκε προκειμένου να διερευνηθούν συγκεκριμένα προφίλ πολιτών για τη συνεργασία τους με το ΙΚΙΛ.

Οι όροι αναφοράς επισυνάπτονται στο [παράρτημα 2](#).

Συλλογή πληροφοριών

Οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν αποτελούν καρπό δευτερογενούς έρευνας στο πλαίσιο της οποίας χρησιμοποιήθηκαν, από τον Ιούνιο έως τις 31 Ιουλίου του 2020, δημόσιες, εξειδικευμένες έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές για την περίοδο που ερευνάται στην παρούσα έκθεση. Τον Οκτώβριο του 2020, κατά την οριστικοποίηση της παρούσας έκθεσης, προστέθηκαν ορισμένες συμπληρωματικές πληροφορίες με βάση τις παρατηρήσεις που διαβιβάστηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ποιοτικού ελέγχου.

Ποιοτικός έλεγχος

Η παρούσα έκθεση εκπονήθηκε σύμφωνα με τη μεθοδολογία των εκθέσεων ΠΧΚ της EASO (2019), η οποία περιλαμβάνει υποχρεωτικές διαδικασίες ποιοτικής επιμέλειας. Την έκθεση επιμελήθηκαν εμπειρογνώμονες της EASO και των φορέων που αναφέρονται στην ενότητα των [ευχαριστιών](#).

² EASO, EASO Country of Origin Information (COI) Report Methodology, June 2019, [url](#)

³ EASO, EASO Writing and Referencing Guide, June 2019, [url](#)

⁴ Οι εκθέσεις ΠΧΚ της EASO διατίθενται στην δικτυακή πύλη της EASO για τις ΠΧΚ: [url](#)

Πηγές

Στην έκθεση χρησιμοποιούνται πηγές που έχουν ήδη δημοσιευθεί και βρίσκονται στη διάθεση του κοινού, μεταξύ άλλων έγγραφα από οργανισμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς, διεθνείς οργανισμούς και οργανισμούς όπως τα Ηνωμένα Έθνη, μέσα ενημέρωσης και ομάδες προβληματισμού.

Δομή και χρήση της έκθεσης

Η έκθεση χωρίζεται σε τρία κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο εστιάζει στη μεταχείριση των Ιρακινών, συμπεριλαμβανομένων και παιδιών, που θεωρούνται από κρατικούς παράγοντες, όπως π.χ. από τις δυνάμεις ασφαλείας και από το δικαστικό σύστημα, υποστηρικτές του Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ και του Λεβάντε (ΙΚΙΛ). Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η μεταχείριση των οικογενειών των θεωρούμενων ως μελών του ΙΚΙΛ. Στο τελευταίο κεφάλαιο εξετάζεται η πρόσβαση των Ιρακινών που θεωρούνται συνεργάτες του ΙΚΙΛ σε αποτελεσματικά μέτρα αποκατάστασης και στην κρατική προστασία.

Χάρτης

Χάρτης 1: ΟΗΕ, Ιούλιος 2014, Ιράκ⁵

⁵ UN, Map No. 3835 Rev. 6, July 2014, [url](#)

1. Μεταχείριση των Ιρακινών που θεωρούνται υποστηρικτές του ΙΚΙΛ από κρατικούς παράγοντες

Την περίοδο 2014-2018, κατά τη διάρκεια του αγώνα κατά του Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ και του Λεβάντε (ΙΚΙΛ), υπήρξαν πολλές αναφορές για σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από στρατιωτικές ή συνεργαζόμενες με τον στρατό δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένων εγκλημάτων πολέμου, παράνομων εκτελέσεων, απαγωγών και αντιποίνων εναντίον κυρίως αμάχων σουνιτών που θεωρήθηκαν υποστηρικτές του ΙΚΙΛ, και ιδίως εναντίον ανδρών ή αγοριών που βρίσκονταν σε μάχιμη ηλικία. Χιλιάδες Ιρακινοί που θεωρήθηκαν μαχητές η υποστηρικτές του ΙΚΙΛ, μεταξύ αυτών και παιδιά, συνελήφθησαν και αντιμετώπισαν διώξεις σε ιρακινά αντιτρομοκρατικά δικαστήρια, και εκατοντάδες καταδικάστηκαν σε θάνατο.⁶ Σύμφωνα με καταγγελίες, οι δίκες τους δεν ήταν δίκαιες καθώς οι ομολογίες των κατηγορουμένων αποσπάστηκαν με τη χρήση βασανιστηρίων και με άλλες μορφές κακομεταχείρισης.⁷ Επίσης, οι οικογένειες που θεωρείται ότι συνδέονταν με το ΙΚΙΛ, «συνήθως λόγω του οικογενειακού τους ονόματος, της σχέσης τους με συγκεκριμένη φυλή ή της περιοχής καταγωγής τους»,⁸ ή επειδή δεν διέθεταν έγγραφα δημοτολογίου⁹ ενοχοποιούνταν συλλήβδην και στιγματίζονταν από κυβερνητικές δυνάμεις, άλλες ένοπλες δυνάμεις και την κοινότητα.¹⁰

Χιλιάδες άτομα χαρακτηρίστηκαν «υποστηρικτές του ΙΚΙΛ» και συνελήφθησαν,¹¹ υπέστησαν διώξεις, τέθηκαν υπό κράτηση και βασανίστηκαν από τις ιρακινές δυνάμεις και τις δυνάμεις της ΠΚΚ, μεταξύ αυτών και παιδιά.¹² Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων απαρίθμησε «ευρύ φάσμα φορέων που ελέγχουν και θέτουν υπό κράτηση πολίτες που κρίνονται ύποπτοι για διασυνδέσεις με τον ISIS», στους οποίους περιλαμβάνονται:

- ο στρατός και οι στρατιωτικές υπηρεσίες πληροφοριών
- η αντιτρομοκρατική υπηρεσία
- η εθνική υπηρεσία ασφάλειας
- η μονάδα αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών
- η Ομοσπονδιακή Αστυνομία
- η υπηρεσία πληροφοριών του Υπουργείου Εσωτερικών
- οι Λαϊκές Δυνάμεις Κινητοποίησης
- το Σώμα Asayish (δυνάμεις ασφαλείας της ΠΚΚ) και το Σώμα Peshmerga (στρατιωτικές δυνάμεις της ΠΚΚ).¹³

⁶ EASO, Iraq: Targeting of Individuals, March 2019, [url](#), see sections: 1.2 Sunni perceived to be ISIL collaborators or sympathisers (1.2.1 Prosecution of ISIL suspects; 1.2.2 Retaliatory violence; 1.2.3 Targeting by KRG Forces); 1.5 Members of tribes with (perceived) affiliation with ISIL

⁷ EASO, Iraq: Targeting of Individuals, March 2019, [url](#), see sections: 1.2.1 Prosecution of ISIL suspects; HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#)

⁸ HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#)

⁹ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 14

¹⁰ EASO, Iraq: Targeting of Individuals, March 2019, [url](#), sections: 1.4 family members of actual or perceived ISIL members; 1.5 Members of tribes with (perceived) affiliation with ISIL; 3.5.6 Sexual violence

¹¹ AP, Iraq holding more than 19,000 because of IS, militant ties, 22 March 2018, [url](#)

¹² HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), pp. 4, 14

¹³ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 13, fn 24

Οι ιρακινές δυνάμεις και οι δυνάμεις της ΠΚΚ έχουν ήδη ελέγξει χιλιάδες πολίτες που εγκατέλειψαν τις περιοχές που είχαν καταληφθεί από το ΙΚΙΛ ως υπόπτους για διασυνδέσεις με το ΙΚΙΛ, με κριτήρια όπως τη μάχιμη ηλικία των ανδρών και των αγοριών,¹⁴ τις οικογενειακές σχέσεις τους με υποτιθέμενα μέλη του ΙΚΙΛ,¹⁵ αλλά και την ομοιότητα των ονομάτων τους με τα ονόματα των υπόπτων για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ που συμπεριλαμβάνονται σε καταλόγους «καταζητούμενων προσώπων».¹⁶ Άλλα κριτήρια ήταν οι υποτιθέμενοι δεσμοί με φυλές που θεωρείται ότι παρείχαν στήριξη στο ΙΚΙΛ,¹⁷ και η διαμονή και/ή η αποχώρηση από περιοχές που είχαν καταληφθεί στο παρελθόν από το ΙΚΙΛ.¹⁸ Γίνεται μάλιστα λόγος για «εκτεταμένο στιγματισμό ολόκληρων φυλών ή κοινοτήτων επειδή επέζησαν από το καθεστώς του ISIS».¹⁹ Ομοίως, σε μια μελέτη του Πανεπιστημίου των Ηνωμένων Εθνών και του Ινστιτούτου Ολοκληρωμένων Πολιτικών Μετάβασης με θέμα τις εμπειρίες των Ιρακινών που έζησαν υπό το καθεστώς του ΙΚΙΛ, που δημοσιεύθηκε το 2018, επισημαίνεται ότι η πολιτική της ιρακινής κυβέρνησης έναντι των συνεργατών του ΙΚΙΛ «θεωρείται από τους περισσότερους συννίτες ότι ενοχοποιεί συλλήβδην τους αμάχους συννίτες» επειδή έζησαν σε πρώην εδάφη του ΙΚΙΛ.²⁰

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζεται η μεταχείριση των Ιρακινών που θεωρήθηκαν υποστηρικτές του ΙΚΙΛ από κρατικούς παράγοντες, όπως π.χ. από τα σώματα ασφαλείας και τα δικαστικά ιδρύματα.

Για εκτενή ανάλυση σχετικά με τα εν λόγω θέματα της περιόδου 2014 – 2018, βλέπε την έκθεση ΠΧΚ της ΕΑΣΟ [Ιράκ: Στοχοποίηση ατόμων](#), η οποία δημοσιεύθηκε τον Μάρτιο του 2019.²¹

1.1 Συλλήψεις, απαγωγές, διώξεις, μεταχείριση κρατουμένων

1.1.1 Συλλήψεις και απαγωγές

Στην ετήσια έκθεσή του για το Ιράκ του 2019, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε ότι, σύμφωνα με πληροφορίες, οι ιρακινές δυνάμεις συνέχιζαν να θέτουν υπό κράτηση «αυθαίρετα» και «τακτικά» υπόπτους για συμμετοχή στον ISIS «πολλούς από αυτούς για μήνες, χωρίς να έχει εκδοθεί δικαστική απόφαση ή ένταλμα σύλληψης, και συχνά χωρίς να είναι γνωστοί οι λόγοι της σύλληψης».²² Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατέγραψε επίσης συστηματικές παραβιάσεις των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων για διασυνδέσεις με το ΙΚΙΛ –ενηλίκων και παιδιών–.²³ μεταξύ άλλων, προσαγωγής στο δικαστήριο εντός 24 ωρών, πρόσβασης σε δικηγόρο κατά τη διάρκεια των ανακρίσεων,²⁴ ενημέρωση των οικογένειών τους για τη σύλληψή τους²⁵ και δικαίωματος να επικοινωνήσουν με τους οικείους τους.²⁶ Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σημείωσε ότι «σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχει στη διάθεσή του, από το 2016 και μετά οι αρχές της ΠΚΚ ουδέποτε ήρθαν σε άμεση επικοινωνία με κάποιο από τα μέλη των

¹⁴ AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, November 2019 [url](#), p.7

¹⁵ HRW, Iraq: Military Enter Camp, Occupy School for 'Screening', July 18, 2019, [url](#)

¹⁶ AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, , November 2019 [url](#), p. 7

¹⁷ Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), p. 17; IOM, WEST MOSUL PERCEPTIONS ON RETURN AND REINTEGRATION AMONG STAYEES, IDPS AND RETURNEES, June 2019, [url](#), p. 34

¹⁸ AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE –A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), p. 8

¹⁹ InterAction, Moving Forward Together, Leaving No One Behind: From Stigmatization to Social Cohesion in Post-Conflict Iraq, October 2018, [url](#), p. 3

²⁰ Revkin, M. R., The Limits of Punishment: Transitional Justice and Violent Extremism – Iraq Case Study, May 2018, [url](#), p. 27

²¹ EASO, Iraq: Targeting of Individuals, March 2019, [url](#), sections: 1.2 Sunni perceived to be ISIL collaborators or sympathisers (1.2.1 Prosecution of ISIL suspects; 1.2.2 Retaliatory violence; 1.2.3 Targeting by KRG Forces) 1.4 family members of actual or perceived ISIL members; 1.5 Members of tribes with (perceived) affiliation with ISIL; 3.5.6 Sexual violence

²² HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#)

²³ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 17

²⁴ UN OHCHR, Iraq: UN expert says prosecution of ISIL leadership must be fair and thorough, 4 April 2019, [url](#)

²⁵ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 33

²⁶ HRW, World Report for 2019 : Iraq, 14 January 2020, [url](#)

οικογενειών των υπόπτων για να ενημερώσουν ότι οι ύποπτοι για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ έχουν τεθεί υπό κράτηση».²⁷ Στην Έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ του 2019 για την Εμπορία Ανθρώπων αναφέρεται ότι τόσο το Ιράκ όσο και η ΚΠΙ «συνέχισαν τις αυθαίρετες κρατήσεις και διώξεις χωρίς νομική εκπροσώπηση παιδιών που θεωρούνταν υποστηρικτές του ISIS—ενώ ορισμένα μάλιστα είχαν πέσει θύματα βίαιης στρατολόγησης και κακοποίησης—και χρησιμοποιούσαν βίαιες τεχνικές ανάκρισης και βασανιστήρια για να αποσπάσουν την ομολογία των παιδιών».²⁸

Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, παραπέμποντας σε άρθρο του περιοδικού New Yorker, ανέφερε σε σχέση με τους υπόπτους για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ ότι «σύμφωνα με τους ανώτατους αξιωματούχους της ιρακινής υπηρεσίας πληροφοριών, οι κατάλογοι των υπόπτων φαίνεται ότι εμπλουτίστηκαν με την προσθήκη 100 000 περίπου ονομάτων».²⁹ Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σημείωσε επιπλέον ότι τα ονόματα αυτά αφορούσαν πολίτες που είχαν κριθεί ύποπτοι για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ υπό οποιαδήποτε ιδιότητα, μεταξύ άλλων ως προσφέροντες υποστηρικτικές υπηρεσίες, όπως π.χ. οδηγοί ή μάγειρες,³⁰ ή πολίτες που δεν εμπλέκονταν οι ίδιοι στο ΙΚΙΛ αλλά εμπλέκονταν άλλα μέλη της οικογένειάς τους, ή πολίτες που είχαν καταδοθεί από μέλη της κοινότητάς τους, συχνά λόγω «προσωπικών παραπόνων ή τοπικών διεκδικήσεων», ή «είχαν αναγκαστεί να ομολογήσουν μετά από βασανιστήρια.»³¹ Ανώτατος αξιωματούχος της ιρακινής υπηρεσίας πληροφοριών ανέφερε στο Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ότι «χιλιάδες ύποπτοι για συμμετοχή στον ISIS που κρατούνται επί του παρόντος από τις αρχές συνελήφθησαν με βάση ανακριβή στοιχεία ή επειδή τα ονόματά τους είχαν δηλωθεί ψευδώς».³² Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατέγραψε επίσης περιπτώσεις πολιτών οι οποίοι συνελήφθησαν επειδή τα ονόματά τους έμοιαζαν ή ήταν ίδια με αυτά πολιτών που είχαν κριθεί ύποπτοι για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ.³³ Η ίδια πηγή ανέφερε ότι «οι αρχές [...] έθεσαν υπό κράτηση ενήλικες και παιδιά που είχαν ελάχιστες ή και καθόλου επαφές με τον ISIS».³⁴ Σε έκθεση που δημοσιεύτηκε στις 5 Μαρτίου του 2020, η οργάνωση OXFAM διαπίστωσε ότι στις 5 από τις 10 περιοχές της επαρχίας Diyala στις οποίες διενεργήθηκε έρευνα,³⁵ «οι εντός καταυλισμών και εκτός καταυλισμών ΕΕΧ ανέφεραν ότι οι κρατικές ένοπλες ομάδες προβαίνουν σε συλλήψεις με βάση τους καταλόγους τους με τα καταζητούμενα πρόσωπα, με αποτέλεσμα να ταυτοποιούνται και να τίθενται υπό κράτηση παρανόμως αγόρια και άνδρες που δεν συνδέονται με τον ISIS». Ορισμένοι κατήγγειλαν επίσης ότι ένοπλες ομάδες ζητούσαν λύτρα από τις οικογένειες των κρατουμένων.³⁶

Επιπλέον, η Διεθνής Αμνηστία σημείωσε ότι τα ίχνη χιλιάδων ανδρών και αγοριών, που λέγεται ότι απήχθησαν κατά την περίοδο 2014-2018 από τις ΙΔΑ, με την υποστήριξη των Λαϊκών Μονάδων Κινητοποίησης (ΛΜΚ), ή από τις δυνάμεις της ΠΚΚ,³⁷ ενώ εγκατέλειπαν τις περιοχές που είχε

²⁷ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 33

²⁸ USDOS, 2019 Trafficking in Persons Report - Iraq, June 2019, [url](#)

²⁹ HRW quoted as a reference an article from the New Yorker, however, the exact source of the figure 100 000 within the article is not clear. HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 13; see also: New Yorker (The), Iraq's Post-ISIL Campaign of Revenge, 23 December 2018, [url](#)

³⁰ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 3

³¹ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), pp. 3, 14.

³² HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 14; see also Al Jazeera, Iraq government employees face prosecution for working under ISIL, 9 July 2019, [url](#)

³³ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 14

³⁴ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 14

³⁵ Η μελέτη της OXFAM διεξήχθη σε 23 περιοχές των επαρχιών Diyala και Kirkuk και επικεντρώθηκε στους ΕΕΧ/στους επαναπατριζόμενους/στις κοινότητες υποδοχής προκειμένου να εξεταστούν οι «απειλές για την προστασία των πολιτών» σε αυτές τις περιοχές. OXFAM, Protection Landscapes in Diyala and Kirkuk, Iraq, 5 Μαρτίου 2020, [url](#), p. 11

³⁶ OXFAM, Protection Landscapes in Diyala and Kirkuk, Iraq, 5 March 2020, [url](#), pp. 11, 17

³⁷ HRW, Kurdistan Region of Iraq: 350 Prisoners 'Disappeared', 21 December 2017, [url](#); UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions on her mission to Iraq [A/HRC/38/44/Add.1], 20 June 2018, [url](#), p. 9

καταλάβει το ΙΚΙΛ, εξακολουθούσαν να αγνοούνται τον Φεβρουάριο του 2020.³⁸ Άλλοι «ενδέχεται να έπεσαν θύματα εξωδικαστικών εκτελέσεων [ή] να εισήλθαν στο αχανές δίκτυο των επίσημων και ανεπίσημων κέντρων κράτησης, στα οποία οι κρατούμενοι υφίστανται συνεχώς βασανιστήρια και άλλου είδους κακοποιήσεις»³⁹ ώστε να αναγκαστούν να ομολογήσουν τις σχέσεις τους με το ΙΚΙΛ.⁴⁰

Στην ετήσια έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας του 2019 για το Ιράκ αναφέρεται ότι οι εκτοπισμένοι Ιρακινοί που θεωρούνταν συνεργάτες του ΙΚΙΛ «έπεφταν θύματα απαγωγών μετά τη σύλληψη» από τις ιρακινές αρχές στα σημεία ελέγχων, στους καταυλισμούς και στις περιοχές καταγωγής στις οποίες επέστρεφαν, πολλές από τις οποίες βρίσκονταν σε πρώην οχυρά του ΙΚΙΛ.⁴¹ Στις αυθαίρετες κρατήσεις και διώξεις των υπόπτων για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ αναφέρθηκε επίσης το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην έκθεσή του για την κατάσταση στον κόσμο το 2019.⁴²

1.1.2 Διώξεις και δίκαιη δίκη

Σύμφωνα με ανάλυση της αποστολής των Ηνωμένων Εθνών για βοήθεια στο Ιράκ (UNAMI), από τον Ιανουάριο του 2018 έως τον Οκτώβριο του 2019 τα ιρακινά δικαστήρια εκδίκασαν πάνω από 20 000 υποθέσεις τρομοκρατίας, ενώ τον Ιανουάριο του 2020 εκκρεμούσαν ακόμα χιλιάδες υποθέσεις. Στην έκθεση της αποστολής UNAMI αναφέρεται ότι «[α]ν ληφθεί υπόψη ο φόρτος εργασίας των δικαστηρίων λόγω των διώξεων που αφορούσαν το ΙΚΙΛ, η συνεχής και άρτια διεξαγωγή δικών ήταν πράγματι αξιοσημείωτη».⁴³ Ωστόσο, υπάρχουν και παρατηρητές που θεωρούν ότι στο Ιράκ οι δίκες των υπόπτων για συνεργασία με το ΙΚΙΛ –στους οποίους μάλιστα συγκαταλέγονταν και παιδιά⁴⁴– δεν πληρούν τις προδιαγραφές μιας δίκαιης δίκης.⁴⁵ Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων θεωρεί ότι οι δίκες των ιρακινών υπόπτων για συνεργασία με το ΙΚΙΛ είναι «εξαρχής άδικες και βρίθουν από παραβιάσεις της αρχής της ευθιδικίας», «αδικαιολόγητες» και δεν εκπληρώνουν «ούτε τις στοιχειώδεις προδιαγραφές της δίκαιης δίκης».⁴⁶ Ομοίως, τον Οκτώβριο του 2019 η ΜΚΟ PAX ανέφερε σε ενημερωτικό της σημείωμα για τις δίκες του ΙΚΙΛ ότι με βάση την αντιτρομοκρατική νομοθεσία, χιλιάδες υποτιθέμενα μέλη του ΙΚΙΛ έχουν καταδικαστεί είτε σε θανατική ποινή είτε σε ποινές πολυετούς κάθειρξης. Επισημαίνεται ότι οι ποινές αυτές «συχνά δεν ανταποκρίνονται στα στοιχειώδη πρότυπα δικαιοσύνης».⁴⁷

Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκανε λόγο για συνοπτικές δίκες των υπόπτων για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ, οι οποίες δεν διαρκούσαν περισσότερο από πέντε λεπτά.⁴⁸ Τα μέλη της αποστολής UNAMI εξέφρασαν «σοβαρές ανησυχίες επειδή κατά την εκδίκαση των τρομοκρατικών υποθέσεων δεν τηρήθηκαν οι στοιχειώδεις προδιαγραφές της δίκαιης δίκης».⁴⁹ Όπως ανέφεραν οι παρατηρητές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το γεγονός ότι στις διώξεις των ιρακινών υπόπτων για

³⁸ AI, Iraq 2019, 18 February 2020, [url](#)

³⁹ AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), p. 7

⁴⁰ AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), p. 7

⁴¹ AI, Iraq 2019, 18 February 2020, [url](#)

⁴² HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#)

⁴³ Τα συμπεράσματα της αποστολής UNAMI βασίζονται στην παρακολούθηση 794 ποινικών υποθέσεων στις επαρχίες Anbar, Βαγδάτη, Basra, Dhi Qar, Dohuk, Erbil, Kirkuk, Ninewa και Wassit, στις οποίες εμπλέκονταν άνδρες, γυναίκες και παιδιά που διώκονται βάσει των ιρακινών αντιτρομοκρατικών νόμων· UNAMI/OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), p. iv

⁴⁴ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 4

⁴⁵ UNAMI/OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), p. 13; AI, Iraq 2019, 18 February 2020, [url](#); HRW, ISIS Suspect Transfers to Iraq Replete with Risks, 1 November 2019, [url](#)

⁴⁶ HRW, ISIS Suspect Transfers to Iraq Replete with Risks, 1 November 2019, [url](#)

⁴⁷ PAX, ISIS-only tribunal: selective, politicised justice will do more harm than good, 31 October 2019, [url](#), p. 2

⁴⁸ HRW, Transfer of ISIS Suspects, Including Foreigners, to Iraq Raises Torture Concerns, 4 March 2019, [url](#)

⁴⁹ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), p. 13

συμμετοχή στο ΙΚΙΛ χρησιμοποιούνται σε πολύ μεγάλο βαθμό ανώνυμοι πληροφοριοδότες και οι εκθέσεις των υπηρεσιών πληροφοριών ή ασφάλειας προκαλεί έντονο προβληματισμό.⁵⁰ Φαίνεται άλλωστε ότι σε πολύ μεγάλο βαθμό χρησιμοποιούνται και οι ομολογίες των κατηγορουμένων που – όπως συχνά καταγγέλλεται – αποσπώνται με τη χρήση βασανιστηρίων ή άλλων μορφών κακομεταχείρισης, γεγονός που δεν φάνηκε να απασχολεί αρκετά τα δικαστήρια.⁵¹ Σύμφωνα με πληροφορίες, προβληματισμό προκαλεί επίσης το ότι οι διώξεις κατά των «υπόπτων του ΙΚΙΛ» για συμμετοχή ή ένταξη σε τρομοκρατική οργάνωση,⁵² όπως προβλέπεται στον ομοσπονδιακό αντιτρομοκρατικό νόμο,⁵³ βασίζονται σε προδήλως αόριστες κατηγορίες.⁵⁴ Για παράδειγμα, «σε μια υπόθεση που εκδικάστηκε στις αρχές Ιανουαρίου στο αντιτρομοκρατικό δικαστήριο της επαρχίας Nineveh, νοσηλευτής αντιμετώπιζε διώξεις βάσει της νομοθεσίας επειδή προσέφερε ιατρική περίθαλψη στα μέλη του ISIS μετά την κατάληψη της περιοχής του από τον ISIS».⁵⁵ Τα μέλη της αποστολής UNAMI αναφέρθηκαν σε δύο ακροαματικές διαδικασίες στις οποίες «ένας εναγόμενος καταδικάστηκε σε ποινή κάθειρξης οκτώ ετών, επειδή παρείχε υπηρεσίες φυσιοθεραπείας σε τραυματίες του ΙΚΙΛ στο Erbil και ένας άλλος εναγόμενος καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη στη Μοσούλη επειδή παρείχε ως φαρμακοποιός ιατρικές υπηρεσίες σε τραυματίες του ΙΚΙΛ.»⁵⁶ Ένα ακόμα ζήτημα που έθιξαν τα μέλη της αποστολής UNAMI/της Ύπατης Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OHCHR) ήταν η αναποτελεσματική νομική εκπροσώπηση, καθώς, για παράδειγμα, οι δικηγόροι που ορίζονταν από το δικαστήριο είχαν στη διάθεσή τους περιορισμένο χρόνο και ανεπαρκείς υποδομές για να προετοιμάσουν την υπεράσπιση.⁵⁷ Στην ΠΚΚ, παιδιά που κρίθηκαν ύποπτα για διασυνδέσεις με το ΙΚΙΛ σε συνέντευξη τους στο Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφεραν επίσης ότι οι ακροαματικές τους διαδικασίες διεξήχθησαν στα κουρδικά, γλώσσα την οποία δεν μιλούσαν.⁵⁸ Ωστόσο, σε έκθεση του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που δημοσιεύθηκε στις 13 Μαρτίου 2019 αναφέρεται ότι ο τρόπος με τον οποίο διεξάγονται οι δίκες στο αντιτρομοκρατικό δικαστήριο Tal Keyf της επαρχίας Ninewa έχει βελτιωθεί, καθώς παρατηρείται «σημαντική στροφή στον τρόπο οργάνωσης των δικαστικών διαδικασιών». Μεταξύ άλλων «τα δικαστήρια ζητούν πλέον περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία για να θέσουν υπό κράτηση υπόπτους και για να τους ασκήσουν διώξεις, ενώ δίνουν λιγότερη βάση σε ομολογίες, ανακριβείς καταλόγους καταζητούμενων προσώπων και ατεκμηρίωτους ισχυρισμούς». Σύμφωνα με τον επικεφαλής του ανακριτικού δικαστηρίου που αναφέρεται στην έκθεση, το δικαστήριο εξέτασε 9 000 υποθέσεις το 2018, «από αυτές, οι 2 036 υποθέσεις κατέπεσαν· οι 3 162 τελούν υπό διερεύνηση· οι 2 827 παραπέμφθηκαν σε δίκη, από τις οποίες μάλιστα οι 561 αφορούσαν παιδιά· και οι 975 παραπέμφθηκαν σε άλλα δικαστήρια επειδή δεν συνδέονταν με κατηγορίες για

⁵⁰ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), pp. 6-8. See also, AI, Iraq 2019, 18 February 2020, [url](#); HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), pp. 19, 27

⁵¹ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), pp. 8-9. See also, AI, Iraq 2019, 18 February 2020, [url](#); HRW, World Report for 2019: Iraq, 14 January 2020, [url](#)

⁵² UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), p. 11

⁵³ Iraqi Parliament, Iraq Anti-Terrorism Law (Law No. 13 of 2005), 7 November 2005, [url](#); On KRG's legislation, see Kurdistan Parliament, Law No. 3 (2006) An act for anti-terrorism in the Kurdistan Region – Iraq, [url](#)

⁵⁴ HRW, World Report for 2019: Iraq, 14 January 2020, [url](#); UNAMI/OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), pp. 9-11; HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), pp. 46, 47.

⁵⁵ HRW, Iraq: Key Courts Improve ISIS Trial Procedures, But Changes Needed in Laws, Response to Torture, Other Courts, 13 March 2019, [url](#)

⁵⁶ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), p. 11

⁵⁷ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), pp. iv, 6-7

⁵⁸ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 5

τρομοκρατικές δραστηριότητες». Επιπλέον, στην έκθεση αναφέρεται ότι στις 4 Φεβρουαρίου του 2019 το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παραβρέθηκε σε δίκη και «είδε τους δικαστές να εφαρμόζουν τους νέους κανόνες» προσθέτοντας ότι «υπάρχουν ενδείξεις, η υποχρέωση προσκόμισης περισσότερων αποδεικτικών στοιχείων εφαρμόζεται και σε άλλες περιοχές».⁵⁹ Ενδεικτικά, στις 31 Μαρτίου 2020 το πρακτορείο Shafaq News ανέφερε ότι το αντιτρομοκρατικό δικαστήριο της επαρχίας Ninewa αθώωσε 50 κρατούμενους λόγω ελλιπών αποδεικτικών στοιχείων.⁶⁰

Σύμφωνα με τα μέλη της αποστολής UNAMI/της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OHCHR) «η αντιτρομοκρατική νομοθεσία της ΚΠΙ προβλέπει διαδοχικές ποινές για διαφορετικές τρομοκρατικές πράξεις, οι οποίες εκτείνονται από τη θανατική ποινή έως την ισόβια κάθειρξη και την κάθειρξη κάτω των 15 ετών. Αντίθετα, η ομοσπονδιακή αντιτρομοκρατική νομοθεσία προβλέπει την υποχρεωτική εφαρμογή της θανατικής ποινής για όποιον διαπράττει οποιαδήποτε από τις τρομοκρατικές πράξεις που προσδιορίζονται στη νομοθεσία. Όποιοι υποκινούν, σχεδιάζουν, χρηματοδοτούν ή υποβοηθούν τρομοκρατικές ενέργειες τιμωρούνται με την ίδια ποινή με αυτήν που επιβάλλεται στους κύριους δράστες των τρομοκρατικών επιθέσεων που προσδιορίζονται στη νομοθεσία».⁶¹ Σύμφωνα με αναφορές, η θανατική ποινή⁶² επιβλήθηκε μετά από άδικες δίκες κατηγορουμένων για τρομοκρατία στα ομοσπονδιακά δικαστήρια.⁶³ Σύμφωνα με την αποστολή UNAMI, τα δικαστήρια στο Κουρδιστάν επέβαλλαν τη θανατική ποινή σε κατηγορούμενους του ΙΚΙΛ λιγότερο συχνά από ό,τι τα ομοσπονδιακά δικαστήρια στο κεντρικό Ιράκ. Από τις 186 ακροαματικές διαδικασίες που παρακολούθησαν τα μέλη της αποστολής UNAMI στην ΚΠΙ, μόνο σε μία επιβλήθηκε η θανατική ποινή. Από τις 317 ακροαματικές διαδικασίες για τρομοκρατικές υποθέσεις που παρακολούθησαν τα μέλη της αποστολής UNAMI σε ομοσπονδιακά δικαστήρια, οι δικαστές επέβαλλαν τη θανατική ποινή στις 100 από αυτές και σε 105 κατηγορούμενους, αριθμός που αντιστοιχεί σε ποσοστό 31,5 %.⁶⁴ Τον Ιούνιο του 2020 ανώνυμη πηγή των ιρακινών υπηρεσιών ασφάλειας, την οποία επικαλέστηκε το τηλεοπτικό κανάλι RT Arabic, ανέφερε ότι περισσότεροι από 3 000 πολίτες που εικάζεται ότι είναι μέλη του ΙΚΙΛ και καταδικάστηκαν σε θάνατο πριν από αρκετούς μήνες παραμένουν στη φυλακή, καθώς οι καταδικαστικές τους αποφάσεις δεν έχουν ακόμα εκτελεστεί. Η πηγή προσέθεσε ότι ορισμένα από αυτά τα 3 000 μέλη του ΙΚΙΛ παραδόθηκαν στις ιρακινές αρχές από τις Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις της Συρίας.⁶⁵ Επιπλέον, τα ιρακινά δικαστήρια επιβάλλουν στα παιδιά που κρίνονται ύποπτα για διασυνδέσεις με το ΙΚΙΛ μεγαλύτερες ποινές κάθειρξης –από 5 έως 15 έτη σύμφωνα με εκτιμήσεις– από ό,τι τα δικαστήρια της ΚΠΙ.⁶⁶ Τα παιδιά που έδωσαν συνέντευξη στο Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και είχαν καταδικαστεί από τα δικαστήρια της ΚΠΙ, είχαν καταδικαστεί σε ποινές φυλάκισης από έξι έως εννέα μήνες.⁶⁷ Σύμφωνα με την ίδια πηγή, η ΚΠΙ αναφέρει ότι οι ποινές

⁵⁹ HRW, Iraq: Key Courts Improve ISIS Trial Procedures, 13 March 2019, [url](#)

⁶⁰ Shafaq News, العراق يخلي سبيل 50 موقوفاً وفق المادة 4/1م "عدم كفاية الأدلة" [Iraq Releases 50 Persons Detained on the Basis of Art. 1/4 Terrorism "for Insufficient Evidence"], 31 March 2020, [url](#)

⁶¹ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), pp. v, 4, 10.; Iraqi Parliament, Iraq Anti-Terrorism Law (Law No. 13 of 2005), 7 November 2005, [url](#)

⁶² UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), pp. v, 4, 10.; Iraqi Parliament, Iraq Anti-Terrorism Law (Law No. 13 of 2005), 7 November 2005, [url](#)

⁶³ AI, Iraq 2019, 18 February 2020, [url](#); UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), p. 12; HRW, World Report for 2019: Iraq, 14 January 2020, [url](#)

⁶⁴ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), p. 12

⁶⁵ RT, "داعش" حكموا بالإعدام ولم تنفذ بهم العقوبة: مصدر عراقي, 1 June 2020, [url](#) [Iraqi Source to RT: More than 3 000 'Da'esh' Members Were Sentenced to Death but the Sentence Was not Carried out], 1 June 2020, [url](#)

⁶⁶ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 19

⁶⁷ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 29

κυμαίνονται από έναν μήνα έως πέντε έτη.⁶⁸ Τα μέλη της αποστολής UNAMI ανέφεραν επίσης ότι το σκεπτικό βάσει των οποίων εκδίδονταν οι καταδικαστικές αποφάσεις ήταν σπάνια ενιαίο ή σαφές, καθώς στις υποθέσεις με παρόμοια πραγματικά γεγονότα τα δικαστήρια επέβαλλαν διαφορετικές ποινές, από τη θανατική ποινή και ποινές ισόβιας κάθειρξης έως ελαφρύτερες ποινές φυλάκισης, ενώ υπήρχαν και περιπτώσεις στις οποίες εκδίδονταν αθωωτικές αποφάσεις.⁶⁹

Ο επικεφαλής ανακριτής της επαρχίας Nineveh, Raed al-Maslah επισήμανε ότι στο αντιτρομοκρατικό δικαστήριο της επαρχίας η κατάσταση βελτιώθηκε όσον αφορά την τήρηση των προδιαγραφών της δίκαιης δίκης καθώς, σύμφωνα με πληροφορίες, το δικαστήριο ζητούσε πλέον περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία για να θέσει υπό κράτηση τους ύποπτους και για να τους ασκήσει διώξεις. Άλλη πηγή υποστήριξε ότι, σύμφωνα με διαθέσιμες πληροφορίες, η κατάσταση βελτιώθηκε και σε άλλα δικαστήρια του Ιράκ, μεταξύ των οποίων το δικαστήριο Karkh της Βαγδάτης και στη Diyala. Το Παρατηρητήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σημείωσε ότι «σύμφωνα με τις νέες διαδικασίες, όποιος συλλαμβάνεται οδηγείται στον ανακριτή εντός 48 ωρών. Αν οι συλληφθέντες δηλώσουν αθώοι, οι υπάλληλοι των υπηρεσιών ασφαλείας συμβουλευούνται τον επικεφαλής της τοπικής κοινότητας του κατηγορουμένου και δύο γείτονες για να επαληθεύσουν την αξιοπιστία των ισχυρισμών των συλληφθέντων. Αν ο κατηγορούμενος αθωωθεί χάρη κυρίως στις καταθέσεις των μαρτύρων, το δικαστήριο εκδίδει ανακοίνωση ώστε να απαλειφθεί το όνομα του κατηγορουμένου από τους καταλόγους των καταζητούμενων προσώπων όλης της χώρας και να περιοριστεί έτσι το ενδεχόμενο της επανασύλληψής του στο μέλλον.» Ωστόσο, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε ότι οι εν λόγω πρακτικές δεν εφαρμόζονταν πάντα στις δίκες που διεξάγονταν εντός του Ιράκ, καθώς υπάρχουν συνεχώς αναφορές για βασανιστήρια, για απόσπαση ομολογιών υπό συνθήκες εξαναγκασμού και για θανάτους ατόμων που βρίσκονταν υπό κράτηση.⁷⁰

1.1.3 Μεταχείριση κρατουμένων

Σε όλη τη διάρκεια του 2019 οι παρατηρητές ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνέχισαν να καταγγέλλουν τη χρήση βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακομεταχείρισης από τις ιρακινές αρχές και τις αρχές της ΠΚΚ σε βάρος κυρίως των κρατουμένων για τους οποίους υπήρχαν υποψίες ότι υποστήριζαν το ΙΚΙΛ.⁷¹ Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η Διεθνής Αμνηστία ισχυρίστηκαν ότι κατά τη διάρκεια του 2019 τα βασανιστήρια σε πολίτες που κρίνονταν ύποπτοι για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονταν και παιδιά, αποτελούσε «διαδεδομένη πρακτική» στο Ιράκ.⁷² Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, τα παιδιά για τα οποία υπήρχαν υποψίες ότι είχαν σχέσεις με το ΙΚΙΛ «κινδύνευαν σε μεγάλο βαθμό να πέσουν θύματα βίας, μεταξύ άλλων σεξουαλικής βίας, κακομεταχείρισης, εκμετάλλευσης και αμέλειας κατά τη διάρκεια της κράτησής τους.⁷³ Για παράδειγμα, στο αναμορφωτήριο γυναικών και παιδιών που βρίσκεται στην πόλη Erbil της ΚΠΙ, παρόλο που σύμφωνα με πληροφορίες οι συνθήκες κράτησης ήταν καλύτερες από άλλα καταστήματα κράτησης, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξέφρασε «σοβαρές ανησυχίες» λόγω κυρίως των «ξυλοδαρμών και των προπηλακισμών» και «των απειλών για τη ζωή τους» που δέχονταν τα παιδιά από ορισμένους φρουρούς.⁷⁴ Σύμφωνα με τις πηγές πληροφοριών τα βασανιστήρια συνεχίστηκαν και το 2020: Όπως αναφέρει η αραβόφωνη εφημερίδα Elaph, το κόμμα

⁶⁸ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 29

⁶⁹ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), pp. 10-11

⁷⁰ HRW, Iraq: Key Courts Improve ISIS Trial Procedures, But Changes Needed in Laws, Response to Torture, Other Courts, 13 March 2019, [url](#)

⁷¹ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), pp. 8-9; HRW, World Report for 2019: Iraq, 14 January 2020, [url](#); AI, Iraq 2019, 18 February 2020, [url](#)

⁷² HRW, World Report for 2019: Iraq, 14 January 2020, [url](#); AI, Iraq 2019, 18 February 2020, [url](#)

⁷³ UN Security Council, Children and armed conflict in Iraq, 23 December 2019, [url](#), para. 42

⁷⁴ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), pp. 5,29

Ιρακινό Μέτωπο Ανάπτυξης και Σωτηρίας επέρριψε ευθύνες στην κυβέρνηση επειδή στη φυλακή Al-Hout που βρίσκεται στην πόλη Al-Nasiriyya της επαρχίας Thi Qar υποβλήθηκαν σε βασανιστήρια περίπου 15 000 φυλακισμένοι –μεταξύ αυτών και μέλη του ΙΚΙΛ– και υποστήριξε ότι από την αρχή του 2020 έχουν πεθάνει δεκάδες κρατούμενοι· κάλεσε μάλιστα την κυβέρνηση να διερευνήσει τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.⁷⁵ Η Agnès Callamard, ειδική εισηγήτρια των Ηνωμένων Εθνών για τις εξωδικαστικές, συνοπτικές ή αυθαίρετες εκτελέσεις, σε συνέντευξη που παραχώρησε το 2020 στην οργάνωση Prison Insider, η οποία έχει ως αποστολή να ενημερώνει το κοινό για τις συνθήκες στις φυλακές, δήλωσε ότι «οι τρόφιμοι πέφτουν σχεδόν πάντα θύματα βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης από τις αρχές» κατά τη διάρκεια της κράτησής τους προκειμένου να αναγκαστούν να ομολογήσουν.⁷⁶

Στο τέλος του 2018 ιρακινές δυνάμεις και δυνάμεις της ΠΚΚ έθεσαν υπό κράτηση περίπου 1 500 παιδιά λόγω των σχέσεων που υποτίθεται ότι είχαν με το ΙΚΙΛ· μεταξύ αυτών υπήρχαν και 150 παιδιά από το εξωτερικό.⁷⁷ Σύμφωνα με τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, από τον Ιούνιο του 2019 «τουλάχιστον 778 παιδιά (743 αγόρια και 35 κορίτσια), τα περισσότερα από αυτά ηλικίας από 15 έως 18 ετών, αλλά ορισμένα ακόμα και 10 ετών, τελούσαν υπό προδικαστική ή μεταδικαστική κράτηση επειδή αντιμετώπιζαν κατηγορίες που συνδέονταν με την εθνική ασφάλεια.»⁷⁸

Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε ότι στην επαρχία Ninewa οι κρατούμενοι, μεταξύ των οποίων υπήρχαν γυναίκες και παιδιά, κρατούνταν σε «ασφυκτικά γεμάτες εγκαταστάσεις» «για μεγάλο χρονικό διάστημα και σε τόσο άθλιες συνθήκες, οι οποίες άγγιζαν τα όρια της κακομεταχείρισης».⁷⁹ Το 2019 η Belkis Wille του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατέγραψε στην επαρχία Ninewa και, μεταξύ άλλων, στα καταστήματα προδικαστικής κράτησης Tal Kayf, Faisaliya και Tasfirat τις «φρικτές συνθήκες φυλάκισης» των πολιτών που κρίνονται ύποπτοι για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ.⁸⁰ Από τους 4 500 κρατούμενους, οι 1 300 έχουν ήδη δικαστεί αλλά δεν μετήχθησαν σε φυλακές, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις κρατουμένων που παραμένουν «στα ασφυκτικά γεμάτα καταστήματα κράτησης έως και έξι μήνες μετά την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης σε βάρος τους». Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, βουλευτές και ο αναπληρωτής κυβερνήτης της Μοσούλης παρομοιάζουν τις φυλακές που βρίσκονται κοντά στη Μοσούλη με «ανθρωπιστική καταστροφή».⁸¹ Επιπλέον, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε ότι στο ομοσπονδιακό Ιράκ, τα παιδιά που θεωρούνται ύποπτα για υποστήριξη του ΙΚΙΛ κρατούνται συχνά μαζί με ενήλικες, δεν διαθέτουν πρόσβαση σε δομές εκπαίδευσης και δεν έχουν το δικαίωμα να έρθουν σε επαφή με τις οικογένειές τους.⁸² Περισσότερες πληροφορίες για την πρόσβαση σε δομές εκπαίδευσης διατίθενται στην [ενότητα 2.3](#).

1.1.4 Μετά την κράτηση

Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (UN OCHA) σημείωσε ότι πολλοί ΕΕΧ δεν είχαν την πρόθεση να επιστρέψουν στις περιοχές καταγωγής τους για

⁷⁵ Elaph, اتهام السلطات العراقية بتعذيب معتقلين حتى القتل دعت المنظمات الحقوقية إلى التحقيق بوفاة العشرات [Human Rights Organisations Called to Investigate Dozens of Deaths: Iraqi Authorities Accused of Killing Detainees under Torture], 17 April 2020, [url](#)

⁷⁶ Prison Insider, “Parodies of justice” in Iraq, 21 January 2020, [url](#)

⁷⁷ Επιπλέον, «το 2017, σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το 80 τοις εκατό [των παιδιών] κρατούνταν από τις ιρακινές ομοσπονδιακές αρχές και τα υπόλοιπα παιδιά κρατούνταν από την ΠΚΚ.» HRW, Iraq: ISIS Child Suspects Arbitrarily Arrested, Tortured Children Should Be Rehabilitated, Reintegrated, 6 March 2019, [url](#)

⁷⁸ UN Security Council, Children and armed conflict in Iraq, 23 December 2019, [url](#), pp. 8,9

⁷⁹ HRW, Iraq: Thousands Detained, Including Children, in Degrading Conditions, Three Nineveh Jails Way Over Capacity, 4 July 2019, [url](#)

⁸⁰ HRW, Iraq: Thousands Detained, Including Children, in Degrading Conditions, 4 July 2019, [url](#)

⁸¹ HRW, Iraq Authorities Acknowledge Horrific Prison Overcrowding, 5 August 2019, [url](#)

⁸² HRW, Iraq: ISIS Child Suspects Arbitrarily Arrested, Tortured Children Should Be Rehabilitated, Reintegrated, 6 March 2019, [url](#)

διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων λόγω της καταστροφής των μέσων βιοπορισμού τους, της έλλειψης βασικών υπηρεσιών και ασφάλειας, καθώς και του φόβου ότι θα συλληφθούν πάλι· ειδικά οι πολίτες που θεωρούνταν υποστηρικτές του ΙΚΙΛ φαίνεται ότι δυσκολεύονταν να λάβουν διαπιστεύσεις ασφάλειας.⁸³ Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σημείωσε ότι τα παιδιά που εξέτισαν ποινές στην ΚΠΙ φοβούνται ότι θα συλληφθούν και πάλι στο μέλλον αν επιστρέψουν στις περιοχές που ελέγχονται από τη Βαγδάτη λόγω της έλλειψης συντονισμού μεταξύ των δικαστικών συστημάτων.⁸⁴ Λόγω κυρίως του φόβου τους ότι θα συλληφθούν πάλι, του μακροχρόνιου στιγματισμού τους και του φόβου ότι θα υποστούν αντίποινα, τα παιδιά που μίλησαν στο Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ισχυρίστηκαν ότι «μετά την αποφυλάκισή τους, οι μοναδικές τους επιλογές ήταν να ζήσουν σε καταυλισμό ή να εγκαταλείψουν το Ιράκ».⁸⁵ Η ίδια πηγή σημείωσε ότι οι πολιτικές κράτησης και διώξεων που εφαρμόζει το Ιράκ και η ΠΚΚ για τους συνεργάτες του ΙΚΙΛ έχουν «βαθείς αρνητικές συνέπειες» για τα παιδιά, προκαλώντας, μεταξύ άλλων, τον «χωρισμό της οικογένειας, εκτοπισμούς και σχεδόν ανυπέρβλητα εμπόδια στην κοινωνική τους επανένταξη».⁸⁶ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις οικογένειες που θεωρείται ότι διατηρούν σχέσεις με το ΙΚΙΛ, βλ. [κεφάλαιο 2](#).

⁸³ UNOCHA, Humanitarian Response Plan - Iraq, January 2020, [url](#), p. 99

⁸⁴ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), pp. 2, 38

⁸⁵ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 40

⁸⁶ HRW, Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, [url](#), p. 38

2. Μεταχείριση των οικογενειών των θεωρούμενων ως μελών ή υποστηρικτών του ΙΚΙΛ

Τον Ιούνιο του 2020, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του συστήματος παρακολούθησης εκτοπισμών του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ), 1 381 332 πολίτες παρέμειναν εκτοπισμένοι εντός του Ιράκ ενώ πάνω από 4,7 εκατομμύρια Ιρακινοί είχαν επιστρέψει στην περιοχή καταγωγής τους.⁸⁷ Σύμφωνα με το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες (ΟΗCHR), από το σύνολο των εκτοπισμένων, το 70 % παραμένουν εκτοπισμένοι για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 3 ετών.⁸⁸ Οι οικογένειες των ΕΕΧ χαρακτηρίζονται από το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως «ιδιαίτερα ευάλωτες σε κινδύνους» καθώς κινδυνεύουν από επισφαλείς συνθήκες επαναπατρισμού, τις νάρκες ξηράς ή από επιθέσεις αντιποίνων.⁸⁹ Συγκεκριμένα, οι πολίτες που «θεωρούνται υποστηρικτές εξτρεμιστικών ομάδων» και συγκαταλέγονται «μεταξύ των περισσότερο ευάλωτων πολιτών» υφίστανται στιγματισμό και διακρίσεις, έχουν μεγάλη ανάγκη από προστασία⁹⁰ και «αντιμετωπίζουν σοβαρό κίνδυνο να στερηθούν στοιχειώδη δικαιώματά τους».⁹¹ Οι οικογένειες που θεωρείται ότι υποστηρίζουν το ΙΚΙΛ «υφίστανται πρακτικές συλλογικών αντιποίνων», όπως λεηλασίες, καταστροφή των ιδιωτικών τους περιουσιών και εκτοπισμούς, προκαλώντας την ανησυχία των ΜΚΟ και των μελών της αποστολής UNAMI για την «περιθωριοποίηση και την ενοχοποίηση» αυτών των οικογενειών, και κυρίως των νοικοκυριών με επικεφαλής γυναίκες, τα οποία διαθέτουν ελάχιστα μέσα στήριξης και, όπως έχει αναφερθεί επανειλημμένως, παρενοχλούνται από το προσωπικό ασφαλείας επειδή «θεωρούνται ευάλωτα».⁹²

Οι ΕΕΧ και οι επαναπατριζόμενοι για τους οποίους υπάρχουν υποψίες ότι διατηρούν σχέσεις με το ΙΚΙΛ κινδυνεύουν επίσης να δεχθούν αντίποινα και να ενοχοποιηθούν με ψευδείς κατηγορίες από φυλές καθώς «με βάση το νόμο των φυλών περί συλλογικής ευθύνης, οι συγγενείς των μελών του ΙΚΙΛ θα μπορούσαν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για εγκλήματα που δεν διέπραξαν οι ίδιοι».⁹³ Στην έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ αναφέρθηκε επίσης ότι «στις συμφωνίες που συνάφθηκαν μεταξύ των φυλών ζητήθηκε να τιμωρούνται οι ψευδείς κατηγορίες για υποστήριξη του ISIS».⁹⁴ Σε μελέτη της ιρακινής αναλύτριας Haley Bobseine για τη δικαιοσύνη των φυλών (2019) περιγράφεται ο ρόλος των φυλών σε σχέση με τις τις μετά την αποχώρηση του ΙΚΙΛ συνθήκες και σημειώνεται ότι οι φυλές αναλαμβάνουν σημαντικό διαμεσολαβητικό ρόλο σε διενέξεις, «απονέμοντας τη δικαιοσύνη των φυλών για τα μέλη των οικογενειών και τους υποστηρικτές του Ισλαμικού Κράτους—και διευθετώντας συχνά θέματα τα οποία το κράτος δεν έχει τα αναγκαία μέσα ή δεν είναι πρόθυμο να αντιμετωπίσει». Τα ανεπίσημα συστήματα δικαιοσύνης των φυλών μπορούν να μεσολαβούν για την επίτευξη συμφωνιών που θα αποτρέπουν τα αντίποινα και θα περιορίζουν

⁸⁷ IOM, Iraq Displacement Tracking Matrix, n.d., [url](#)

⁸⁸ UN OHCHR, End of Mission Statement by the United Nations Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons, Ms. Cecilia Jimenez-Damary, upon conclusion of her official visit to Iraq – 15 to 23 February 2020, 27 February 2020, [url](#)

⁸⁹ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

⁹⁰ UNOCHA, Humanitarian Needs Overview - Iraq 2020, 17 December, [url](#), p. 5; See also: Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), p. 16

⁹¹ USDOS, 2019 Country Reports on Human Rights Practices: Iraq, [url](#), p. 33

⁹² CIVIC, 'WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US' Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), pp. 23, 24

⁹³ IOM, WEST MOSUL PERCEPTIONS ON RETURN AND REINTEGRATION AMONG STAYEES, IDPS AND RETURNEES, June 2019, [url](#), p. 41

⁹⁴ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2019 – Iraq, March 2020, [url](#), p. 33

τις εντάσεις εντός των κοινοτήτων· ωστόσο, η αναλύτρια αναφέρει ότι οι «φυλές αποτελούν πρωταρχικό παράγοντα στήριξης —και ενίοτε αποτροπής— του επαναπατρισμού των τουλάχιστον 1,5 εκατομμυρίων ΕΕΧ».⁹⁵ Τον Μάρτιο του 2020 ο ΔΟΜ παρατήρησε ότι οι κοινότητες αντέγραψαν μηχανισμούς από το σύστημα δικαιοσύνης των φυλών, προκειμένου να διαχειριστούν το πρόβλημα των επαναπατριζομένων που θεωρούνταν υποστηρικτές του ΙΚΙΛ, εφαρμόζοντας πρακτικές όπως την αποκήρυξη (η συνηθέστερη πρακτική κατά την οποία οι ΕΕΧ καταγγέλλουν και αρνούνται την πίστη τους στο ΙΚΙΛ), την καταγγελία (κατά την οποία πολίτες κατηγορούν επίσημα κάποιο μέλος της οικογένειάς τους για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ), και την επιστροφή σε γειτονικές περιοχές «ως προσωρινά μέτρα έως ότου ολοκληρωθεί η διαμεσολάβηση που είχαν αναλάβει οι φυλές μεταξύ των οικογενειών των θυμάτων και των οικογενειών των εικαζόμενων δραστών». Η πηγή προσέθεσε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι συγγενείς των θυμάτων από την τοπική κοινότητα υποβάλλουν καταγγελίες στις δυνάμεις ασφαλείας για να ανασταλεί ο επαναπατρισμός των ΕΕΧ, και στη συνέχεια οι δυνάμεις ασφαλείας ενημερώνουν τους επικεφαλής των κοινοτήτων ότι αδυνατούν να εγγυηθούν την ασφάλεια των εν λόγω επαναπατριζομένων. Αν η οικογένεια του επαναπατριζομένου εκτοπιστεί για δεύτερη φορά, ξεκινά η διαμεσολάβηση της φυλής και «μόλις διευθετηθεί το ζήτημα (συνήθως αποζημιώνεται η οικογένεια του θύματος) και καταβληθούν τα απαιτούμενα ποσά, οι (κατηγορούμενοι) ΕΕΧ μπορούν να επιστρέψουν στην κοινότητα και τα θύματα δεν έχουν το δικαίωμα να υποκινήσουν ή να διαπράξουν βία εναντίον τους».⁹⁶ Ο ΔΟΜ παρατήρησε επίσης ότι «όταν ο επαναπατρισμός των ΕΕΧ που θεωρούνται υποστηρικτές του ΙΚΙΛ υποστηρίζεται από την κοινότητα, και κυρίως από τους επικεφαλής της κοινότητας...ο επαναπατρισμός είναι περισσότερο βιώσιμος σε βάθος χρόνου και οι επαναπατριζόμενοι κινδυνεύουν σε μικρότερο βαθμό να εκτοπιστούν για δεύτερη φορά από ό,τι αν ζούσαν σε μεγαλύτερες κοινότητες όπου οι δεσμοί μεταξύ των μελών είναι λιγότερο ισχυροί».⁹⁷

Τον Φεβρουάριο του 2020 η ειδική εισηγήτρια για τα ανθρώπινα δικαιώματα των εκτοπισμένων εντός της χώρας χαρακτήρισε τα ζητήματα αυτά «πολύ ανησυχητικά», επισημαίνοντας τις «εκτεταμένες διακρίσεις» που υφίστανται οι οικογένειες αυτές. Η εισηγήτρια ανέφερε ότι οι οικογένειες αυτές «οι οποίες είναι ανεπιθύμητες τόσο στις επαρχίες στις οποίες φιλοξενούνται όσο και στις περιοχές καταγωγής τους, παραμένουν εγκλωβισμένες σε στρατόπεδα για πολλά χρόνια χωρίς να διαφαίνεται λύση στον ορίζοντα».⁹⁸

Σύμφωνα με τη Διεθνή Αμνηστία, τα μέλη των οικογενειών των πολιτών που είναι ή θεωρείται ότι είναι μέλη του ISIL παρέμεναν «εκτοπισμένα σε καταυλισμούς εντός του Ιράκ – αντιμετωπίζοντας την απομόνωση, τον εγκλωβισμό και την εκμετάλλευση».⁹⁹ Επίσης, σύμφωνα με αναφορές, οι οικογένειες αυτές «έχουν στιγματιστεί και ενοχοποιηθεί για λόγους για τους οποίους δεν ευθύνονται οι ίδιες, μεταξύ άλλων επειδή είχαν σχέση, έστω και μακρινή, με άνδρες που συμμετείχαν με οποιαδήποτε ιδιότητα στο ΙΚ ή επειδή αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν περιοχές που θεωρούνται οχυρά του ΙΚ». Οι οικογένειες αυτές υφίστανται «σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συλλογικά αντίποινα», για παράδειγμα αυθαίρετες συλλήψεις, παρενοχλήσεις, σεξουαλική βία και αναγκαστικούς εκτοπισμούς από τις ένοπλες δυνάμεις και τις πολιτοφυλακές.¹⁰⁰ Μόλις χαρακτηριστούν ως «οικογένειες ISIL» («*Awa'il Dawaish*» στα αραβικά) «δεν έχουν πλέον τη στήριξη της ευρύτερης οικογένειας, του χωριού ή της φυλής τους».¹⁰¹ Αρκετές οικογένειες έχουν

⁹⁵ Bobseine, H., Tribal Justice in a Fragile Iraq, [url](#), 7 November 2019, p. 2

⁹⁶ IOM Iraq, Managing Return in Anbar: Community Responses to the Return of IDPs with Perceived Affiliation, 26 March 2020, [url](#), p. 5, 14, 15

⁹⁷ IOM Iraq, Managing Return in Anbar: Community Responses to the Return of IDPs with Perceived Affiliation, 26 March 2020, [url](#), p. 9

⁹⁸ UN OHCHR, End of Mission Statement by the United Nations Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons, Ms. Cecilia Jimenez-Damary, upon conclusion of her official visit to Iraq – 15 to 23 February 2020, 27 February 2020, [url](#)

⁹⁹ AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), pp. 7,8

¹⁰⁰ AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), pp. 4,7,8,10

¹⁰¹ CIVIC, “WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US” - Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), p. 26

περιορισμένη πρόσβαση σε πόρους ή, σύμφωνα με μία πηγή, στερούνται βασικές υπηρεσίες όπως, μεταξύ άλλων, την πρόσβαση σε τρόφιμα και άλλα προϊόντα,¹⁰² σε ιατρική¹⁰³ ή ψυχολογική περίθαλψη,¹⁰⁴ σε έγγραφα δημοτολογίου¹⁰⁵ και σε διαπιστεύσεις ασφάλειας, με αποτέλεσμα να περιορίζεται σοβαρά η ελευθερία μετακίνησής τους.¹⁰⁶ Έχει επίσης αναφερθεί ότι οι ΛΜΚ λεηλατούν τις περιουσίες που ανήκουν στις θεωρούμενες ως «οικογένειες του ΙΚΙΛ».¹⁰⁷ Τα παιδιά αυτών των οικογενειών έχουν υποστεί «ακραίες πράξεις βίας».¹⁰⁸ Αρκετά από αυτά «κινδυνεύουν να γίνουν ανιθαγενείς»¹⁰⁹ επειδή δεν διαθέτουν έγγραφα δημοτολογίου και στερούνται τη δυνατότητα πρόσβασης σε δομές εκπαίδευσης και άλλα δικαιώματα.¹¹⁰

Ορισμένες από τις θεωρούμενες ως «οικογένειες του ΙΚΙΛ» αναγκάστηκαν να επιστρέψουν στις εστίες τους «διατρέχοντας τον κίνδυνο να χάσουν τη ζωή τους από νάρκες ξηράς, να υποστούν αντίποινα από τους γείτονές τους ή να στρατολογηθούν χωρίς τη θέλησή τους στις τοπικές ένοπλες ομάδες»¹¹¹ ενώ άλλες οικογένειες δεν έχουν το δικαίωμα να επιστρέψουν στις περιοχές καταγωγής τους, με αποτέλεσμα να παραμένουν «ουσιαστικά εγκλωβισμένες σε καταυλισμούς».¹¹² Σύμφωνα με την Belkis Wille, εξειδικευμένη ερευνήτρια για το Ιράκ και μέλος του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι λεγόμενες «οικογένειες του ΙΚΙΛ» αντιμετωπίζονται ως «παρίες» στο Ιράκ.¹¹³

2.1 Σεξουαλική κακοποίηση και βία

Τα μέλη της αποστολής UNOCHA σημείωσαν στην επισκόπηση ανθρωπιστικών αναγκών για το 2020 ότι η έμφυλη βία συνιστά «διαδεδομένη πρακτική στο Ιράκ, τόσο εντός όσο και εκτός καταυλισμών» και ότι όσοι θεωρείται ότι διατηρούν δεσμούς με το ΙΚΙΛ υφίστανται διακρίσεις, περιορισμούς, παρενοχλήσεις, σεξουαλική βία και εκμετάλλευση.¹¹⁴ Τον Φεβρουάριο του 2020 η ειδική εισηγήτρια των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα των εκτοπισμένων εντός της χώρας σημείωσε ότι οι εκτοπισμένες γυναίκες των θεωρούμενων ως «οικογενειών του ΙΚΙΛ», στις οποίες περιλαμβάνονται και χήρες, φαίνεται ότι αποτελούν τσόχο αντιποίνων και υφίστανται σεξουαλική

¹⁰² CIVIC, “WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US” - Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), p. 26; UN Security Council, Children and armed conflict in Iraq, 23 December 2019, [url](#), p. 15

¹⁰³ AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE –A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), pp. 7,8; UN Security Council, Children and armed conflict in Iraq, 23 December 2019, [url](#), p. 15

¹⁰⁴ UN Security Council, Children and armed conflict in Iraq, 23 December 2019, [url](#), p. 15

¹⁰⁵ AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE –A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), pp. 7,8

¹⁰⁶ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), pp. 17-20. For more information, see part 2.3 of this report ‘Restricted access to civil documentation and security clearance.’

¹⁰⁷ CIVIC, “WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US” - Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), p. 14

¹⁰⁸ UN Security Council, Children and armed conflict in Iraq, 23 December 2019, [url](#), p. 15

¹⁰⁹ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹¹⁰ UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#), pp. 11-13; HRW, Human Rights Watch Submission to the Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) of Iraq’s periodic report for the 74th CEDAW Session, September 2019, [url](#), p. 4; HRW, Iraq: School Doors Barred to Many Children Affects Thousands Who Lived Under ISIS Rule, 28 August 2019, [url](#); HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#); NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 5; For more information, see part 2.3.1 Undocumented children born under ISIL and/or of ISIL fathers

¹¹¹ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹¹² HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹¹³ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹¹⁴ UNOCHA, Humanitarian Needs Overview - Iraq 2020, November 2019 [url](#), p. 21; Examples of sexual violence in Ninewa, Kirkuk and Erbil governorates can be found in IOM, WEST MOSUL PERCEPTIONS ON RETURN AND REINTEGRATION AMONG STAYEES, IDPS AND RETURNEES, June 2019, [url](#), pp. 40, 33; and CIVIC, WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US’ Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), pp. 26,27.; see also a report published in March 2020 by Oxfam ‘Respondents indicated that sexual exploitation in the camp takes place systematically, at night, with IDP women and girls forced to have sex with men who come from outside the camp.’ Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), pp. 25, 26

βία και παρενοχλήσεις.¹¹⁵ Το γεγονός αυτό επιβεβαιώθηκε από τη Διεθνή Αμνηστία¹¹⁶ και από την Oxfam.¹¹⁷ Η Oxfam, η οποία επικεντρώθηκε στην επαρχία Diyala, μιλώντας γενικά για την προστασία των εκτοπισμένων γυναικών και τους κινδύνους που τις απειλούν, δήλωσε ότι τα νοικοκυριά με επικεφαλής γυναίκες και οι διαζευγμένες γυναίκες «θεωρείται ότι διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο να πέσουν θύματα εκμετάλλευσης, κακοποίησης και πορνείας», πολύ δε περισσότερο αν πρόκειται για γυναίκες ΕΕΧ.¹¹⁸ Επιπλέον, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και το ειδησεογραφικό δίκτυο VOA χαρακτήρισε τους καταυλισμούς των ΕΕΧ στη Μοσούλη εστίες σεξουαλικής κακοποίησης.¹¹⁹

Αρκετοί οργανισμοί επιβεβαίωσαν ότι ανάμεσα στους υπεύθυνους για τη σεξουαλική παρενόχληση, τους βιασμούς και τη σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών που θεωρούνταν σύμμαχοι του ΙΚΙΛ ήταν ένοπλοι παράγοντες, μεταξύ αυτών οι ΙΔΑ και οι ΜΛΚ στους καταυλισμούς των ΕΕΧ, οι αρχές των καταυλισμών, καθώς και άλλοι παράγοντες που ασκούν εξουσία.¹²⁰ Τον Ιούλιο του 2019 το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφέρθηκε σε μαρτυρίες διαμενόντων σε καταυλισμούς κοντά στη Μοσούλη, οι οποίοι έκαναν λόγο για σεξουαλική εκμετάλλευση και για σεξουαλικό εξαναγκασμό από τις δυνάμεις ασφαλείας. Η ΜΚΟ ανέφερε επίσης ότι οι γυναίκες δηλώνουν ότι φοβούνται πως θα πέσουν θύματα σεξουαλικής βίας κατά τη διάρκεια ελέγχου από τις αρχές.¹²¹ Σε ρεπορτάζ της εφημερίδας Washington Post σε εκτοπισμένους που εικάζεται ότι διατηρούσαν δεσμούς με το ΙΚΙΛ και διέμεναν στο στρατόπεδο Khazir κοντά στο Erbil το 2019, αναφέρθηκε ότι οι γυναίκες που είχαν χάσει τους συζύγους τους «αποτελούν στόχο σεξουαλικής βίας από τους άνδρες της πολιτοφυλακής και τους φρουρούς των στρατοπέδων ή στόχους αναγκαστικών γάμων».¹²²

Σε άρθρο που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2019 από το δίκτυο FP, ο Omar Mohammed, ιδρυτής του ιστολογίου Mosul Eye και ακτιβιστής, ισχυρίστηκε ότι «άνδρες έχουν δημιουργήσει κυκλώματα πορνείας σε ορισμένους καταυλισμούς, εξωθώντας τις γυναίκες σε σεξουαλική εργασία. Τα θύματα προβαίνουν συνήθως σε έκτρωση ώστε να αποφύγουν ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες». Ο ακτιβιστής επισήμανε επίσης ότι υπάρχει οργανωμένο δίκτυο που διακινεί γυναίκες τόσο από τους καταυλισμούς προς άλλες περιοχές όσο και μεταξύ των καταυλισμών.¹²³ Στις αρχές του 2019, σε δημοσιογραφική έρευνα,¹²⁴ που δέχθηκε έντονη κριτική από την ιρακινή Ύπατη Αρμοστεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα¹²⁵ και η οποία διενεργήθηκε από την Ερευνητική Ομάδα της Μοσούλης και το Δίκτυο Ιρακινών Δημοσιογράφων για την ερευνητική δημοσιογραφία, διαπιστώθηκε ότι «δεκάδες γυναίκες συγγενείς των μαχητών του ΙΚ», μεταξύ αυτών και πολλές ανήλικες, οι οποίες ζουν εντός των καταυλισμών ΕΕΧ και εκτός των καταυλισμών κοντά στη Μοσούλη έχουν πέσει θύματα

¹¹⁵ UN OHCHR, End of Mission Statement by the United Nations Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons, Ms. Cecilia Jimenez-Damary, upon conclusion of her official visit to Iraq – 15 to 23 February 2020, [url](#)

¹¹⁶ AI, Iraq: The Condemned: Woman and Children Isolated, Trapped and Exploited in Iraq, 17 April 2018, [url](#)

¹¹⁷ Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), p. 23

¹¹⁸ Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), p. 23

¹¹⁹ VoA, Report: Iraqi Forces Sexually Abuse IS Female Relatives in Mosul, 17 February 2019, [url](#); HRW, Iraq: Military Enter Camp, Occupy School for 'Screening', July 18, 2019, [url](#)

¹²⁰ VoA, Report: Iraqi Forces Sexually Abuse IS Female Relatives in Mosul, 17 February 2019, [url](#); AI, IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), p. 8; HRW, Iraq: Military Enter Camp, Occupy School for 'Screening', July 18, 2019, [url](#); Washington Post (The), Iraq pressing to build isolation camp for Islamic State refugees, 2 May 2019, [url](#)

¹²¹ HRW, Iraq: Military Enter Camp, Occupy School for 'Screening', July 18, 2019, [url](#)

¹²² Washington Post (The), Iraq pressing to build isolation camp for Islamic State refugees, 2 May 2019, [url](#)

¹²³ FP, Among Displaced Iraqis, One Group Is Worse Off Than the Rest, 29 April 2019, [url](#)

¹²⁴ Iraqi Network for Investigative Journalism, [النساء في 'عوائل داعش' يدفعن الضريبة: اغتصاب ودعارة.. وجيل يهدد بتطرف جديد](#) [Women in ISIL Families pay the price: rape and prostitution... And a generation is again threatened by radicalization], March 2019, [url](#)

¹²⁵ VoA, Report: Iraqi Forces Sexually Abuse IS Female Relatives in Mosul, 17 February 2019, [url](#)

παρενόχλησης και σεξουαλικής κακοποίησης από τις δυνάμεις ασφαλείας. Όπως αναφέρεται στον ιστότοπο Voice of America, δημοσιογράφος από τη Μοσούλη υποστήριξε ότι τα περιστατικά αυτά «είναι λίγα μόνο από τα εκατοντάδες που σημειώνονται στη Μοσούλη και εντός των στρατοπέδων». Στην έρευνα παρατίθενται επίσης περιστατικά αυτοκτονίας λόγω του «ψυχολογικού τραύματος που προκαλεί η κακοποίηση». Ο δημοσιογράφος και ερευνητής Dlovan Barwari διευκρίνισε ότι «ορισμένα σπίτια και σκηνές στους προσφυγικούς καταυλισμούς μετατρέπονται σε οίκους ανοχής στους οποίους οι γυναίκες αναγκάζονται να υποστούν σεξουαλική εκμετάλλευση για 3 δολάρια ή για λίγα τρόφιμα», χωρίς να έχουν «τη δυνατότητα επιλογής».¹²⁶ Μετά τη δημοσίευση της έρευνας, η ιρακινή Ύπατη Αρμοστεία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα υποστήριξε ότι τα ευρήματα της έρευνας είναι «ανυπόστατα και δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές συνθήκες που επικρατούν στους καταυλισμούς». Το μέλος της ιρακινής Ύπατης Αρμοστείας Fadel al-Gharawi ισχυρίστηκε σε δήλωσή του προς τα μέσα ενημέρωσης ότι οι προσφυγικοί καταυλισμοί που φιλοξενούν οικογένειες του ΙΚ εποπτεύονται από το ιρακινό Υπουργείο Εκτοπίσεων και Μετανάστευσης και προστατεύονται από τις ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας. Σύμφωνα με τα μέσα ενημέρωσης, η οργάνωση δήλωσε ότι «το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα διαθέτει επιτροπές που ερευνούν, εποπτεύουν και παρακολουθούν την κατάσταση, διενεργώντας τακτικά επιτόπιες επισκέψεις σε αυτούς τους καταυλισμούς. Οι εν λόγω επιτροπές δεν έχουν καταγράψει περιστατικά βίας ούτε καταγγελίες των γυναικών κατά των δυνάμεων που έχουν την ευθύνη για την ασφάλεια των καταυλισμών».¹²⁷

Σύμφωνα με μαρτυρίες, οι γυναίκες που θεωρείται ότι διατηρούν δεσμούς με το ΙΚΙΛ εφαρμόζουν επιβλαβείς για τις ίδιες στρατηγικές αντιμετώπισης και καταφεύγουν, μεταξύ άλλων, στην πορνεία και στους πρόωρους γάμους.¹²⁸ Επιπλέον, σύμφωνα με μαρτυρίες, οι γυναίκες που διαμένουν στους καταυλισμούς των ΕΕΧ στο Kirkuk, φοβούμενες τη σεξουαλική κακομεταχείριση και παρενόχληση, απομακρύνουν τα κορίτσια από το σχολείο και περιορίζουν τις μετακινήσεις τους ώστε να μην αναπτύσσουν επαφές με την κοινότητα υποδοχής.¹²⁹

2.2 Αναγκαστικός επαναπατρισμός και παράγοντες που δεν επιτρέπουν τον επαναπατρισμό

Από τις αρχές του 2018 και σε όλη τη διάρκεια του 2019 η ιρακινή κυβέρνηση προέτρεπε τους ΕΕΧ να επιστρέψουν στις περιοχές καταγωγής τους και άρχισε να κλείνει τους καταυλισμούς των ΕΕΧ.¹³⁰ Σύμφωνα με πληροφορίες, μόνο την περίοδο από το τέλος Αυγούστου έως το τέλος Σεπτεμβρίου του 2019 οι τοπικές αρχές της επαρχίας Ninewa απομάκρυναν περίπου 2 000 ΕΕΧ από τους καταυλισμούς.¹³¹ Οι οικογένειες, και ιδίως αυτές που θεωρήθηκε ότι είχαν σχέσεις με το ΙΚΙΛ, επέστρεψαν αναγκαστικά στις περιοχές καταγωγής τους παρόλο που ανησυχούσαν για την ασφάλειά τους. Ωστόσο, υπήρχαν και οικογένειες που δεν κατέστη δυνατό να επιστρέψουν στις πατρογονικές τους εστίες για διάφορους λόγους,¹³² κυρίως λόγω των ανησυχιών που εκφράζονταν για αυθαίρετες συλλήψεις, αλλά και από τον φόβο των αντιποίνων.¹³³ Είναι π.χ. ενδεικτικό ότι το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατέγραψε σε αρκετές περιοχές επιθέσεις με χειροβομβίδες εναντίον

¹²⁶ VoA, Report: Iraqi Forces Sexually Abuse IS Female Relatives in Mosul, 17 February 2019, [url](#)

¹²⁷ VoA, Report: Iraqi Forces Sexually Abuse IS Female Relatives in Mosul, 17 February 2019, [url](#)

¹²⁸ Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), p. 26; UN OHCHR, End of Mission Statement by the United Nations Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons, Ms. Cecilia Jimenez-Damary, upon conclusion of her official visit to Iraq – 15 to 23 February 2020, 27 February 2020, [url](#)

¹²⁹ Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), pp. 23- 25

¹³⁰ HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#); HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹³¹ HRW, Iraq: Camps Expel Over 2,000 People Seen As ISIS-Linked, September 4, 2019, [url](#)

¹³² See for instance: HRW, Iraq: Camps Expel Over 2,000 People Seen As ISIS-Linked, September 4, 2019, [url](#)

¹³³ FP, Among Displaced Iraqis, One Group Is Worse Off Than the Rest, 29 April 2019, [url](#)

οικογενειών ΕΕΧ που θεωρείται ότι είχαν δεσμούς με το ΙΚΙΛ, καθώς και διαμαρτυρίες από διαμένοντες καταυλισμών που δεν επιθυμούσαν να εγκατασταθούν στον καταυλισμό τους οικογένειες που θεωρείται ότι υποστήριζαν το ΙΚΙΛ.¹³⁴ Οι οικογένειες που θεωρείται ότι διατηρούν δεσμούς με το ΙΚΙΛ φοβούνται επίσης ότι στις περιοχές καταγωγής τους υπάρχουν πυρομαχικά και αυτοσχέδιοι εκρηκτικοί μηχανισμοί που δεν έχουν εκραγεί.¹³⁵ Οι οικογένειες αυτές διστάζουν να επιστρέψουν στις εστίες τους και για άλλους λόγους. Για παράδειγμα, δυσκολεύονται να αποκτήσουν διαπίστευση ασφάλειας,¹³⁶ τα σπίτια τους τους έχουν υποστεί ζημιές και έχουν καταστραφεί, έλλειψη ευκαιριών εργασίας, δεν έχουν πρόσβαση σε στοιχειώδεις υποδομές και σε δημόσιες υπηρεσίες,¹³⁷ δεν διαθέτουν οικονομικούς πόρους για να αποζημιώσουν τις οικογένειες των θυμάτων¹³⁸ και οι ιδιοκτησίες τους έχουν κατασχεθεί από τις τοπικές δυνάμεις ή τις πολιτοφυλακές. Οι οικογένειες αυτές φοβούνται έτσι ότι θα πέσουν θύματα κακοποίησης, συλλήψεων και επιθέσεων και δεν έχουν την πρόθεση να επιστρέψουν.¹³⁹ Ως εκ τούτου, απροσδιόριστος αριθμός οικογενειών εκτοπίστηκε σε άλλα στρατόπεδα.¹⁴⁰ Σύμφωνα με άρθρο της Alexandra Saieh, ανώτατης συμβούλου του Νορβηγικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (NRC) στο Ιράκ που ασχολείται με τους εκτοπισμένους μετά την αποχώρηση των δυνάμεων του ΙΚΙΛ, «τα μεγαλύτερα εμπόδια για τον επαναπατρισμό είναι η έλλειψη υποστήριξης για την ανοικοδόμηση των οικιών και για τη δημιουργία θέσεων εργασίας» για τους περισσότερους ΕΕΧ στο Ιράκ. Ωστόσο, η πηγή σημείωσε ότι οι ΕΕΧ που κατηγορούνται για τις σχέσεις τους με το ΙΚΙΛ «τιμωρούνται για εγκλήματα που εικάζεται ότι τελέστηκαν από τους συγγενείς τους και αδυνατούν να επιστρέψουν στις εστίες τους, επειδή οι πρώην γείτονές τους, οι επικεφαλής των κοινοτήτων τους, οι υποστηριζόμενες από το κράτος πολιτοφυλακές ή και οι ίδιες οι κρατικές αρχές δεν τους το επιτρέπουν».¹⁴¹ Ωστόσο, τον Ιούνιο του 2020, οι συμμετέχοντες στην πρωτοβουλία REACH σημείωσαν ότι οι βασικοί λόγοι για τους οποίους οι ΕΕΧ δεν επέστρεφαν στην περιοχή καταγωγής τους στο διαμέρισμα Markaz Al-Baaj της επαρχίας Ninewa συνδέονταν με την καταστροφή/τις ζημιές που είχαν υποστεί οι κατοικίες τους, την έλλειψη θέσεων εργασίας και υπηρεσιών, τη διαφωνία των κοινοτήτων και/ή των τοπικών παραγόντων, την ύπαρξη θέσεων εργασίας στις περιοχές εκτοπισμού και την ελλιπή ασφάλεια. Επιπλέον, το 94 % των ερωτηθέντων «ανέφεραν ότι τα μέλη της κοινότητας εμπιστεύονται το ένα το άλλο» και όλοι οι ερωτηθέντες «ανέφεραν ότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες που να μην είναι ευπρόσδεκτες από τα περισσότερα μέλη της κοινότητας στην περιοχή». Δεν αναφέρθηκαν πράξεις αντιποίνων στην περιοχή επαναπατρισμού.¹⁴² Τέλος, τα μέλη της πρωτοβουλίας REACH εκτίμησαν τον Ιούνιο του 2020 ότι όσον αφορά στο διαμέρισμα Al-Rummaneh της επαρχίας Anbar, το οποίο καταλήφθηκε από το ΙΚΙΛ το 2014 με αποτέλεσμα να το εγκαταλείψουν πάνω από 2 500 οικογένειες, οι περισσότερες οικογένειες είχαν επιστρέψει. Οι λόγοι για τους οποίους δεν επέστρεψαν περίπου 700 οικογένειες συνδέονται κυρίως με την καταστροφή/τις ζημιές που είχαν υποστεί οι κατοικίες των οικογενειών, την έλλειψη θέσεων εργασίας και υπηρεσιών, τη διαφωνία των κοινοτήτων και/ή των τοπικών παραγόντων, την έλλειψη υπηρεσιών και την ελλιπή ασφάλεια. Σύμφωνα με την έκθεση της

¹³⁴ HRW, Iraq: Camps Expel Over 2,000 People Seen As ISIS-Linked, September 4, 2019, [url](#)

¹³⁵ AI, IRAQ ; THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), p. 7

¹³⁶ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹³⁷ AI, IRAQ : THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, November 2019, [url](#), p. 7

¹³⁸ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#); IOM, WEST MOSUL PERCEPTIONS ON RETURN AND REINTEGRATION AMONG STAYEES, IDPS AND RETURNEES, June 2019, [url](#), p. 30

¹³⁹ NRC, Broken Home, Women's housing, land and property rights in post-conflict Iraq, May 2020, [url](#), p. 11; See also: Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), p. 13

¹⁴⁰ AI, Iraq: Stop forced returns of hundreds of internally displaced people, 28 August 2019, [url](#); HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁴¹ Saieh, A, Ignoring Iraq's Most Vulnerable Displaced Families Undermines US Stabilization Agenda in Iraq, 18 August 2020, [url](#)

¹⁴² REACH, RAPID ASSESSMENT ON RETURNS AND DURABLE SOLUTIONS Markaz Al Baaj Sub-district - Al Baaj District - Ninewa Governorate, Iraq, 1 August 2020, [url](#), pp. 2, 5

πρωτοβουλίας REACH, όλοι οι ερωτηθέντες «ανέφεραν ότι δεν υπάρχουν πληθυσμιακές ομάδες που να μην είναι ευπρόσδεκτες από τα περισσότερα μέλη της κοινότητας στην περιοχή».¹⁴³

Σε έκθεση που δημοσιεύθηκε στις 26 Μαρτίου 2020, ο ΔΟΜ ανέφερε ότι τον Δεκέμβριο του 2019 1,4 εκατομμύρια ΕΕΧ επέστρεψαν στην επαρχία Anbar «στην οποία επικρατεί ένταση μεταξύ εκείνων που εκτοπίστηκαν μόλις ξεκίνησε η επέλαση του ΙΚΙΛ και εκείνων που παρέμειναν αρχικά στην περιοχή και εκτοπίστηκαν σε μεταγενέστερο στάδιο». Ο ΔΟΜ σημείωσε ότι «[μ]ολονότι ορισμένες κοινότητες άρχισαν σταδιακά να αντιλαμβάνονται ότι η συνύπαρξη με το ΙΚΙΛ δεν σημαίνει υποχρεωτικά και υποστήριξη του ΙΚΙΛ, τα μέλη των κοινοτήτων που ανήκαν στην ίδια οικογένεια ή στην ίδια φυλή με αυτούς που κατηγορούνταν για υποστήριξη του ΙΚΙΛ θεωρούνται ακόμα και σήμερα σύμμαχοι του ΙΚΙΛ» και σε ορισμένες περιπτώσεις αναγκάστηκαν να εκτοπιστούν για δεύτερη φορά, επειδή δεν ήταν επιθυμητά μέλη στις κοινότητες καταγωγής.¹⁴⁴

Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες (UNHCR) σημείωσε ότι σε αρκετούς δήμους των επαρχιών Anbar, Ninewa, Kirkuk και Salah Al-Din πολλές φορές οι φυλές, οι τοπικές δυνάμεις ή οι κοινότητες έθεταν υπό κράτηση, προέβαιναν σε επιθέσεις, εκφόβιζαν και απαγόρευαν στους αναγκαστικά επαναπατριζομένους να εισέλθουν στην περιοχή καταγωγής τους, επειδή τους θεωρούσαν υποστηρικτές του ΙΚΙΛ. Πέραν των προαναφερθέντων κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν¹⁴⁵ τους καταυλισμούς των ΕΕΧ εντός του Ιράκ, υπάρχουν αναφορές για ΕΕΧ που δεν μπορούν να επιστρέψουν στις εστίες τους επειδή δεν τους το επιτρέπουν.¹⁴⁶ Υπάλληλος δήλωσε στο Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τον Ιούνιο του 2019 ότι περίπου 250 000 οικογένειες που θεωρείται ότι διατηρούν δεσμούς με το ΙΚΙΛ «αδυνατούσαν να επιστρέψουν στις εστίες τους λόγω των αντιρρήσεων που εξέφραζαν οι ομοσπονδιακές ή οι τοπικές αρχές ή κοινότητες».¹⁴⁷ Επιπλέον, την άνοιξη του 2019, εντοπίστηκαν στο Ιράκ 242 διαφορετικές περιοχές στις οποίες δεν πραγματοποιήθηκε κανένας επαναπατρισμός, μολονότι οι συγκρούσεις είχαν ήδη τερματιστεί.¹⁴⁸ Η ίδια πηγή δήλωσε ότι σε 94 από αυτές τις περιοχές «η πρακτική της απαγόρευσης των επαναπατρισμών αποτελεί μορφή αντιποίνων εναντίον εκείνων που θεωρείται από τις δυνάμεις ασφαλείας ότι υποστήριζαν τον ISIS ή ότι έχουν συγγενή φιλικά προσκείμενο στον ISIS».¹⁴⁹ Το τουρκικό τηλεοπτικό δίκτυο TRT δήλωσε ότι περισσότεροι από 1 εκατομμύρια Ιρακινοί παραμένουν εκτοπισμένοι και ότι από αυτούς, οι 14 000 βρίσκονται εγκλωβισμένοι σε καταυλισμούς ΕΕΧ. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, οι ΕΕΧ πασχίζουν εδώ και καιρό να επιστρέψουν στις περιοχές καταγωγής τους που καταστράφηκαν από τον πόλεμο, αλλά οι κάτοικοι αυτών των περιοχών δεν επιθυμούν τον επαναπατρισμό των ΕΕΧ επειδή τους θεωρούν υποστηρικτές του ΙΚΙΛ.¹⁵⁰ Τον Σεπτέμβριο του 2019 οι αρχές της ΠΚΚ «δεν επέτρεψαν σε περίπου 4 200 σουνίτες Άραβες [εκτοπισμένους σε καταυλισμούς] να επιστρέψουν στις εστίες τους, και συγκεκριμένα σε 12 χωριά ανατολικά της Μοσούλης», επιτρέποντας μόνο «τον επαναπατρισμό των μόνιμων κατοίκων κουρδικής καταγωγής και των Αράβων που είχαν δεσμούς με την ΠΚΚ».¹⁵¹ Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων χαρακτήρισε την πρακτική αυτή «αντίποινα» σε βάρος των οικογενειών αυτών, παρά το γεγονός ότι οι υπάλληλοι της ΠΚΚ ισχυρίστηκαν ότι η πρακτική αυτή είχε σκοπό να

¹⁴³ REACH, RAPID ASSESSMENT ON RETURNS AND DURABLE SOLUTIONS Al Rummaneh Sub-district - Al Kaim District - Al Anbar Governorate, Iraq, 31 July 2020, [url](#), pp. 2, 5

¹⁴⁴ IOM Iraq, Managing Return in Anbar: Community Responses to the Return of IDPs with Perceived Affiliation, 26 March 2020, [url](#), p. 4

¹⁴⁵ UNHCR, UNHCR Iraq Protection Update - August 2019, 14 October 2019, [url](#), p. 3

¹⁴⁶ HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#); HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁴⁷ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁴⁸ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁴⁹ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁵⁰ TRT Arabic, إقليم شمال العراق: فصائل مسلحة تمنع عودة النازحين إلى مناطقهم [Northern Iraq Region: Armed Groups Prevent the Return of IDPs to Their Areas], 12 July 2020, [url](#)

¹⁵¹ HRW, Kurdistan Region of Iraq: Arabs Not Allowed Home Lift Unlawful Restrictions Blocking Thousands, 6 September 2019, [url](#)

προστατεύσει τους αμάχους και να αποθαρρύνει τον επαναπατρισμό τους σε μη ασφαλείς περιοχές.¹⁵²

Στις 20 Ιουλίου 2020 στον ειδησεογραφικό ιστότοπο των Ηνωμένων Εθνών αναφέρθηκε ότι η ιρακινή κυβέρνηση και ο ΔΟΜ δρομολόγησαν το πρώτο στάδιο κοινού προγράμματος, που είχε σκοπό να υποστηρίξει την επιστροφή των ΕΕΧ στις περιοχές καταγωγής τους. Σύμφωνα με την πηγή, περισσότερες από 50 ΕΕΧ οικογένειες «που βρίσκονταν σε κατάσταση παρατεταμένου εκτοπισμού»,¹⁵³ επέστρεψαν από τον καταυλισμό Amriyat Al-Falluja στις περιοχές καταγωγής τους που βρίσκονταν στην επαρχία Anbar, χάρη στη στήριξη που έλαβαν από το πρόγραμμα.¹⁵⁴ Σύμφωνα με δήλωση του Γενικού Διευθυντή του ιρακινού Υπουργείου Μετανάστευσης, η οποία παρατίθεται στον ιστότοπο New Arab, το 2019 περισσότερες από 240 000 ΕΕΧ οικογένειες επέστρεψαν στις περιοχές καταγωγής τους. Ο μεγαλύτερος αριθμός των επαναπατριζομένων αναλογεί στην επαρχία Anbar (89 000 οικογένειες ΕΕΧ), και ακολουθούν οι επαρχίες Salah Al-Din (61 000), Ninewa (44 000), Kirkuk (19 000) και Diyala (14 000).¹⁵⁵ Όσον αφορά «στις τρέχουσες δυσκολίες που συνδέονται με τον επαναπατρισμό των πολιτών που υποστηρίζουν ή που θεωρείται ότι υποστηρίζουν το ΙΚΙΛ», τα μέλη της αποστολής UNOCHA αναφέρθηκαν σε δήλωση του κυβερνήτη της επαρχίας Anbar, σύμφωνα με την οποία «η κυβέρνηση του Anbar συμμετέχει εδώ και καιρό σε διαπραγματεύσεις με τους επικεφαλής των φυλών και των κοινοτήτων, οι οποίες έχουν ήδη δώσει τη δυνατότητα σε πολλές οικογένειες να επιστρέψουν στις περιοχές καταγωγής τους». Ο ίδιος πρόσθεσε ότι «τα προγράμματα συμφιλίωσης των κοινοτήτων διαδραματίζουν καίριο ρόλο και ότι η συλλήβδην ενοχοποίηση και οι δυσμενείς διακρίσεις σε βάρος των συγγενών των μελών του ΙΚΙΛ δεν είναι αποδεκτές» και ότι «τα τραύματα των κοινοτήτων» ενδέχεται να αποτρέψουν τον επαναπατρισμό ορισμένων πολιτών και να τους αναγκάσει να εγκατασταθούν σε νέες περιοχές.¹⁵⁶

Σε άρθρο του Ιουλίου του 2020 για τις οικογένειες του ΙΚΙΛ, ο εκλιπών ιρακινός πολιτικός αναλυτής Husham Al-Hashimi διαχώρισε σε τρεις κατηγορίες τις «οικογένειες του ΙΚΙΛ» που επέστρεψαν στις περιοχές καταγωγής τους, στο νότιο τμήμα της επαρχίας Ninewa και στην πεδιάδα της Ninewa:

1. «οι οικογένειες που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις πόλεις τους και των οποίων οι οικίες λεηλατήθηκαν, μολονότι ένα μόνο από τα μέλη τους υποστήριξαν την οργάνωση ISIS. Οι οικογένειες αυτές είναι ευπρόσδεκτες να επιστρέψουν στις κοινότητές τους. Τέτοιες περιπτώσεις εντοπίστηκαν στην πόλη Muhallabiyah, στα δυτικά της Μοσούλης και στις πόλεις Shora και Hammam Al Alil, στα νότια της Μοσούλης·
2. οι οικογένειες των μελών ή των υποστηρικτών της οργάνωσης ISIS που ενημέρωσαν τις δυνάμεις ασφαλείας για συγγενείς που προσχώρησαν στην οργάνωση ISIS μετά την απελευθέρωση της πόλης. Οι οικογένειες αυτές είναι υπεράνω πάσης υποψίας. Τέτοιες περιπτώσεις εντοπίστηκαν στις πόλεις Shora και Hammam Al Alil· ή
3. οι οικογένειες με μέλη που είχαν δηλώσει πίστη στην οργάνωση ISIS, βρίσκονται εν ζωή και βιώνουν συνεχώς παρενοχλήσεις και εκτοπισμούς».

Ο Al-Hashimi δήλωσε ότι, σύμφωνα με τις ιρακινές αρχές, οι καταυλισμοί που βρίσκονταν διάσπαρτοι σε 10 επαρχίες φιλοξενούσαν πάνω από 300 000 πρόσφυγες με οικογένειες που είχαν σχέσεις με το ΙΚΙΛ, προσθέτοντας ότι «[μ]ολονότι πολλές από τις οικογένειες που είχαν εκτοπιστεί επέστρεψαν στις περιοχές καταγωγής τους, πολλές από αυτές δεν μπόρεσαν τελικά να επιστρέψουν στις πατρογονικές

¹⁵² HRW, Kurdistan Region of Iraq: Arabs Not Allowed Home Lift Unlawful Restrictions Blocking Thousands, 6 September 2019, [url](#)

¹⁵³ IOM, FAMILIES DISPLACED BY ISIL CONFLICT SAFELY RETURN HOME THROUGH GOVERNMENT OF IRAQ, IOM PROJECT, 19 July 2020, [url](#)

¹⁵⁴ UN News, العراق: إطلاق مشروع يشجع النازحين داخليا على العودة الطوعية من المخيمات إلى ديارهم الأصلية [Iraq: Launching of a Project to Encourage the Voluntary Return of IDPs from Camps to Areas of Origin], 20 July 2020, [url](#)

¹⁵⁵ New Arab (The), 2019 عودة أكثر من مليون نازح عراقي خلال [The Return of More than 1 Million Iraqi IDPs in 2019], 5 January 2020, [url](#)

¹⁵⁶ UNOCHA, Humanitarian Bulletin, 23 July 2020, [url](#), p. 3

τους εστίες και εξακολουθούν να διαμένουν σε γειτονικά καταφύγια». Επιπλέον, οι αρχές απαγόρευαν στους σουνιτικούς πληθυσμούς που φιλοξενούνται σε περισσότερα από 400 χωριά κοντά στα σύνορα Συρίας-Ιράκ να επιστρέψουν στις περιοχές καταγωγής τους στο βόρειο και στο δυτικό Ιράκ, μεταξύ άλλων λόγω των εντάσεων που εκδηλώνονταν μεταξύ των διαφόρων φατριών και εθνοτήτων.¹⁵⁷

Τέλος, όσον αφορά στον επαναπατρισμό των μελών των οικογενειών που χαρακτηρίζονταν ως φιλικές προς το ΙΚΙΛ, ο Al-Hashimi συνομίλησε με πολλούς κυβερνήτες και υπαλλήλους, κάθε ένας από τους οποίους υποστήριξε διαφορετικές απόψεις σχετικά με την κατάσταση. Ο διοικητής της επαρχίας Ninewa υποστήριξε τον επαναπατρισμό των συγγενών των μελών του ΙΚΙΛ και επισήμανε ότι ο επαναπατρισμός τους «εξαρτάται από την παροχή κατάλληλης στέγης και κατάλληλων υπηρεσιών, οι οποίες και θα επισπεύσουν την ενσωμάτωσή τους στην τοπική κοινότητα». Επίσης, πρόσθεσε ότι οι οικογένειες μπορούν να επιστρέψουν στην επαρχία «όχι όμως στα χωριά που βρίσκονται στα περίχωρα της Μοσούλης, στο νότιο και δυτικό τμήμα της επαρχίας Ninewa – πρωτίστως για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους και για λόγους που συνδέονται με τις φυλές της επαρχίας, και δευτερευόντως για νομικούς λόγους ή για λόγους που συνδέονται με την ασφάλεια», επισημαίνοντας μάλιστα ότι οι διαπιστεύσεις ασφάλειας αποτελούν προαπαιτούμενο για τον επαναπατρισμό των οικογενειών αυτών. Όσον αφορά την πόλη Tal Afar, ο Al-Hashimi δήλωσε ότι «οι Λαϊκές Δυνάμεις Κινητοποίησης επέτρεψαν τον επαναπατρισμό των εν λόγω «οικογενειών του ISIS» υπό τον όρο ότι η κυβέρνηση θα βοηθούσε τις οικογένειες των θυμάτων». Ο κυβερνήτης της επαρχίας Kirkuk υποστήριξε τον άμεσο επαναπατρισμό αυτών των οικογενειών και δήλωσε ότι «την πολιτική αυτή υποστηρίζουν επίσης οι φυλές των σουνιτών Αράβων, οι σουνίτες Τουρκμένοι και οι Κούρδοι» και ότι «η αντίθεση των σιιτών Τουρκμένων και των Λαϊκών Δυνάμεων Κινητοποίησης» ήταν το βασικό εμπόδιο. Σύμφωνα με τον κυβερνήτη, δεν υπήρχαν εμπόδια νομικής, οικονομικής ή φυλετικής φύσεως. Ο κυβερνήτης της επαρχίας Anbar υποστήριξε τον επαναπατρισμό αυτών των οικογενειών και το κλείσιμο των καταυλισμών των ΕΕΧ έως το φθινόπωρο του 2020. Δήλωσε ότι τα μοναδικά εμπόδια που δυσχέραιναν τον επαναπατρισμό συνδέονταν με την κοινωνική κατάσταση και τις φυλές, τα οποία ωστόσο «μπορούν να υπερκεραστούν αν επιβληθεί η νομοθεσία και οι αρχηγοί των φυλών δεσμευτούν ότι θα σταματήσουν να παρενοχλούν τις οικογένειες που επιστρέφουν». Τον επαναπατρισμό των οικογενειών υποστήριξε άλλωστε και ο κυβερνήτης της επαρχίας Salah Al-Din, ο οποίος δήλωσε ότι αυτό έχει ήδη επιτευχθεί «σε συνεργασία με τις ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας και με τους αρχηγούς των φυλών σε όλες τις πόλεις της επαρχίας, εκτός από το Shirqat, στα βόρεια του Baiji, το Senniyah και μικρό τμήμα των πόλεων Yathrib και Aujoja». Ο κυβερνήτης επιβεβαίωσε και αυτός με τη σειρά του ότι τα εμπόδια που δεν επέτρεπαν τον επαναπατρισμό των οικογενειών αφορούσαν περισσότερο στις οικονομικές συνθήκες, την ασφάλεια, τις φυλές και τις κοινωνικές συνθήκες και λιγότερο στο νομικό καθεστώς, επισημαίνοντας μάλιστα ότι οι διαπιστεύσεις ασφάλειας δεν αποτελούσαν προαπαιτούμενο για την επιστροφή στο Kirkuk, «επειδή το συμβούλιο της φυλής, οι υπηρεσίες πληροφοριών και η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Εθνική Ασφάλεια διένειμαν σχετικό έντυπο σε όλες τις οικογένειες που φιλοξενούνταν στους καταυλισμούς των ΕΕΑ, και όλα τα έντυπα ελέγχθηκαν και εγκρίθηκαν». Ωστόσο, ο επικεφαλής της επιτροπής για την ασφάλεια του επαρχιακού συμβουλίου της Salah Al-Din επισήμανε ότι οι τοπικές κοινότητες ήταν αντίθετες με τον επαναπατρισμό και την ενσωμάτωση των οικογενειών ΙΚΙΛ και προειδοποίησε ότι ακόμα και αν οι οικογένειες αυτές λάβουν διαπιστεύσεις ασφάλειας και δικαστικές διαπιστεύσεις, θα «εκτεθούν σε μεγάλο κίνδυνο» αν επιστρέψουν. Τέλος, ο κυβερνήτης της επαρχίας Diyala δήλωσε ότι οι διαδικασίες επαναπατρισμού για τις οικογένειες ΙΚΙΛ αναστάλησαν για δύο έτη, «επικαλούμενος νομικά και οικονομικά εμπόδια, εμπόδια που έθεταν οι φυλές, κοινωνικά εμπόδια και εμπόδια που συνδέονταν με την ασφάλεια». Ο κυβερνήτης προσέθεσε ότι οι

¹⁵⁷ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: The Challenge of Reintegrating 'ISIS Families', 7 July 2020, [url](#)

οικογένειες χρειάζονταν διαπιστεύσεις ασφάλειας και επισήμανε ότι «δεν είναι ασφαλές για τις οικογένειες να επιστρέψουν στη Diyala ... και ειδικά την τελευταία περίοδο, που οι επιθέσεις της οργάνωσης ISIS έχουν αναζωπυρωθεί».¹⁵⁸

2.2.1 Μεταφορά πολιτών που κρίθηκαν ύποπτοι για συνεργασία με το ΙΚΙΛ και των οικογένειών τους από τον καταυλισμό Al-Hol στα βορειοανατολικά της Συρίας στο Ιράκ

Το δίκτυο Rudaw αναφέρει ότι στις αρχές του 2019, οι Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις κρατούσαν στο στρατόπεδο Al-Hol, το οποίο βρίσκεται στη βορειοανατολική Συρία, περισσότερους από 30 000 Ιρακινούς, κυρίως γυναίκες και παιδιά, που θεωρούνται στην πλειονότητά τους «οικογένειες του ΙΚΙΛ».¹⁵⁹ Το 2019, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε ότι είχαν μεταφερθεί στο Ιράκ «τουλάχιστον 900 ιρακινοί κρατούμενοι που εικάζεται ότι διατηρούσαν σχέσεις με την οργάνωση ISIS».¹⁶⁰

Τον Φεβρουάριο του 2019, οι ιρακινές αρχές ανέφεραν το χτίσιμο έχτισαν στην επαρχία Ninewa ενός νέου καταυλισμού για εκτοπισμένους, ο οποίος εικάζεται ότι βρίσκεται στην περιοχή Al-Amila στο διαμέρισμα Al-Zummar.¹⁶¹ Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σκοπός ήταν να φιλοξενηθούν οι οικογένειες των θεωρούμενων ως μελών του ΙΚΙΛ που επέστρεφαν από τον καταυλισμό Al-Hol σε ένα άτυπο κέντρο κράτησης.¹⁶² Η ανέγερση του νέου καταυλισμού συνάντησε την αντίδραση των ιρακινών φυλών, οι οποίες απείλησαν ότι θα καταφύγουν στη βία για να αποτρέψουν τη μεταφορά των «οικογενειών του ΙΚΙΛ» από τη Συρία στο Ιράκ.¹⁶³

2.3 Πρόσβαση σε έγγραφα δημοτολογίου και διαπίστευση ασφάλειας

Σύμφωνα με το Νορβηγικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, το 2019 η πρόσβαση σε διαπιστεύσεις ασφάλειας, οι οποίες είναι αναγκαίες για την έκδοση εγγράφων δημοτολογίου και για την άσκηση του δικαιώματος της μετακίνησης, συμπεριλαμβανομένης της διέλευσης από σημεία ελέγχων, υπόκειται σε αυστηρούς περιορισμούς για τις οικογένειες που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης.¹⁶⁴ Πολλές οικογένειες, οι οποίες έζησαν σε περιοχές που είχαν καταληφθεί από το ΙΚΙΛ την περίοδο 2014-2017, δεν έχουν ένα ή και περισσότερα έγγραφα δημοτολογίου, καθώς, σύμφωνα με τις μαρτυρίες τους, τα έγγραφα αυτά κατασχέθηκαν από το ΙΚΙΛ ή χάθηκαν, καταστράφηκαν ή κατασχέθηκαν από τις ιρακινές αρχές σε πτήσεις ή κατά τη μετακίνηση των οικογενειών.¹⁶⁵ Ως εκ τούτου, οι γυναίκες, τα παιδιά ή οι άνδρες που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης «θεωρούνται τις περισσότερες φορές ύποπτοι για συμμετοχή στο ΙΚ από τις δυνάμεις ασφαλείας και από τους συμπολίτες τους στην κοινότητα».¹⁶⁶ Στις αρχές του 2019 ανθρωπιστικές

¹⁵⁸ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: The Challenge of Reintegrating 'ISIS Families', 7 July 2020, [url](#)

¹⁵⁹ Rudaw, 'Families of Iraqi ISIS fighters to be moved to Nineveh from Syria's Al-Hol: official', 15 February 2020, [url](#)

¹⁶⁰ HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#)

¹⁶¹ Kurdistan 24, Iraq quietly building camp to hold families of ISIS fighters held in Syria: MP, 9 February 2020, [url](#); Iraqi24, [url](#) [Parliamentarian Reveals the Establishment of a New Camp in Mosul to Transfer ISIL Families from Syria], 9 February 2020, [url](#)

¹⁶² HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#)

¹⁶³ RT Arabic, [url](#) [The Spokesperson of the Arab Tribes to RT: We Will Suppress ISIL Families If They Are Transferred from Syria to Iraq], 8 March 2020, [url](#)

¹⁶⁴ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), pp. 17-20

¹⁶⁵ UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#), p. 11; HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#); NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 5

¹⁶⁶ NRC, BARRIERS FROM BIRTH Undocumented children in Iraq sentenced to a life on the margins, 30 April 2019, [url](#), p. 14

οργανώσεις ανέφεραν στο Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ότι «τουλάχιστον 156 000 εκτοπισμένοι δεν διαθέτουν αρκετά σημαντικά έγγραφα δημοτολογίου».¹⁶⁷

Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υποστήριξε ότι η απόρριψη των αιτημάτων για τη χορήγηση της διαπίστευσης ασφάλειας από τις ιρακινές αρχές, έγγραφο που θεωρείται προαπαιτούμενο για την απόκτηση των υπόλοιπων εγγράφων δημοτολογίου, αποτελεί πρακτική συλλογικών αντιποίνων σε βάρος των οικογενειών που θεωρείται ότι διατηρούν δεσμούς με το ΙΚΙΛ.¹⁶⁸ Το Κέντρο της Γενεύης για την Πολιτική Ασφάλειας (DCAF) δήλωσε ότι «οι ιρακινές οικογένειες που θεωρείται ότι υποστηρίζουν το ΙΚΙΛ λόγω του οικογενειακού τους ονόματος, της φυλής στην οποία ανήκουν ή της περιοχής καταγωγής τους δεν είχαν τη δυνατότητα να λάβουν διαπιστεύσεις ασφάλειας, έγγραφο που θεωρείται προαπαιτούμενο για την έκδοση εγγράφων ταυτότητας ή άλλων εγγράφων δημοτολογίου.» Η πηγή προσέθεσε ότι το γεγονός αυτό είχε αντίκτυπο στην «ελευθερία της μετακίνησης, στο δικαίωμα της εκπαίδευσης, στο δικαίωμα της εργασίας και στο δικαίωμα πρόσβασης σε παροχές κοινωνικής πρόνοιας και στην απόκτηση πιστοποιητικών γεννήσεων και θανάτου».¹⁶⁹

Οι ΕΕΧ και οι επαναπατριζόμενοι που θεωρούνται συνεργάτες του ΙΚΙΛ φοβούνται ότι θα συλληφθούν και θα τεθούν υπό κράτηση από τις δυνάμεις ασφαλείας όταν θα υποβάλουν το αίτημα για τη διαπίστευση ασφάλειας.¹⁷⁰ Τον Φεβρουάριο του 2020, τα μέλη της αποστολής UNAMI ανέφεραν ότι αξιωματικοί «αρνούσαν πεισματικά να χορηγήσουν διαπιστεύσεις ασφάλειας και έσκιζαν τις αιτήσεις, κατέστρεφαν ληγμένα έγγραφα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, συνελάμβαναν όσους επιθυμούσαν να λάβουν νέα έγγραφα, αν διαπίστωναν ότι οι αιτούντες είχαν συγγένεια με υπόπτους για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ που περιλαμβάνονταν στον κατάλογο των αρχών».¹⁷¹ Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατέγραψε επίσης περιπτώσεις κατάσχεσης διαπιστευτηρίων ασφάλειας από τις ΛΜΚ.¹⁷² Επιπλέον, σύμφωνα με αναφορές, οι τοπικοί *mukhtars*, οι δικηγόροι και οι εργαζόμενοι σε ανθρωπιστικές οργανώσεις διέτρεχαν τον κίνδυνο να χαρακτηριστούν υποστηρικτές του ΙΚΙΛ από τις δυνάμεις ασφαλείας και να ξυλοκοπηθούν, να εκφοβιστούν και να συλληφθούν, αν επιχειρούσαν να βοηθήσουν τις εκτοπισμένες οικογένειες που θεωρούνταν «οικογένειες του ΙΚΙΛ».¹⁷³

Από το 2016 και μετά, ορισμένες οικογένειες που δεν διέθεταν έγγραφα ταυτοποίησης, για να μπορέσουν να λάβουν τη διαπίστευση ασφάλειας, κατέθεταν μήνυση (*tabriya*) κατά των μελών των οικογενειών που κατηγορούνταν για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ.¹⁷⁴ Ένας *mukhtar* που μίλησε στο Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τον Αύγουστο του 2019 ισχυρίστηκε ότι αυτός και άλλοι *mukhtar* είχαν «λάβει τη διαταγή» να μην «σφραγίζουν έγγραφα των γυναικών που είχαν συζύγους ενταγμένους στο ΙΚΙΛ, αν οι γυναίκες αυτές δεν κατέθεταν μήνυση (*tabriya*)».¹⁷⁵ Το 2019 το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σημείωσε ότι «οι περισσότερες από τις οικογένειες που μίλησαν στο Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το 2019 και που είχαν συγγενείς οι οποίοι θεωρούνταν ύποπτοι για συμμετοχή στην οργάνωση ISIS κατάφεραν να αποκτήσουν τη διαπίστευση ασφάλειας χάρη στην *tabriya*».¹⁷⁶ Ωστόσο, σύμφωνα με την εν λόγω ΜΚΟ, «ορισμένες κοινότητες και τοπικές ένοπλες ομάδες απορρίπτουν την *tabriya* και επιβάλλουν καθολική απαγόρευση εισόδου στις οικογένειες που διατηρούν δεσμούς με την οργάνωση ISI και θέλουν να επιστρέψουν».¹⁷⁷ Σε

¹⁶⁷ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁶⁸ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁶⁹ DCAF, Critical Security Issues in Iraq, 6 March 2020, [url](#), p. 7

¹⁷⁰ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 21; HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#)

¹⁷¹ UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#), p. 12

¹⁷² HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁷³ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#); NRC, BARRIERS FROM BIRTH Undocumented children in Iraq sentenced to a life on the margins, 30 April 2019, [url](#), p. 23

¹⁷⁴ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁷⁵ HRW, Iraq: School Doors Barred to Many Children Affects Thousands Who Lived Under ISIS Rule, 28 August 2019, [url](#)

¹⁷⁶ HRW, World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, [url](#)

¹⁷⁷ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

έκθεση του Νορβηγικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (NRC) του 2020 επισημαίνονται οι δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις για τις Ιρακινές που καταθέτουν *tabriya* και αναφέρεται ότι «η διαδικασία αυτή αφήνει τις γυναίκες εκτεθειμένες στον κίνδυνο της κοινωνικής απόρριψης, της αποπομπής τους από τις οικογένειές τους και από τις οικογένειες των συζύγων τους, ακόμα και στην άσκηση βίας από τους συγγενείς των κατηγορουμένων και από τρίτους.»¹⁷⁸

Αντί για τις διαπιστεύσεις ασφάλειας που αναφέρθηκαν το 2019 από το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στην πόλη Karma της επαρχίας Anbar εκδίδονταν «ειδικά δελτία ταυτότητας ροζ χρώματος» για 200 οικογένειες των θεωρούμενων ως μελών του ΙΚ, τα οποία διασφάλιζαν το δικαίωμα του επαναπατρισμού και της μετακίνησης, αλλά «στιγμάτιζαν για πάντα τις οικογένειες αυτές».¹⁷⁹

Σύμφωνα με πληροφορίες, οι οικογένειες που είχαν τα έγγραφα ταυτοποίησης περιθωριοποιούνταν και δεν είχαν πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, μεταξύ άλλων σε δομές εκπαίδευσης,¹⁸⁰ σε υγειονομική περίθαλψη,¹⁸¹ στο «κρατικό δικαστικό σύστημα, σε παροχές κοινωνικής πρόνοιας και σε επίσημες θέσεις απασχόλησης», καθώς και σε «κυβερνητικούς μηχανισμούς αποζημίωσης για τις οικίες τους που είχαν υποστεί ζημιές, και σε δυνατότητες αγοράς ή μίσθωσης ακινήτων».¹⁸² Σύμφωνα με τα μέλη του NRC, τα οποία μίλησαν σε μόνιμους κατοίκους και υπαλλήλους των επαρχιών Ninewa, Anbar και Salah Al-Din, τα δελτία ταυτότητας δεν ήταν απαραίτητα για τις τυπικές ιατρικές επισκέψεις, αλλά οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε οπωσδήποτε να διαθέτουν δελτίο ταυτότητας για τα χειρουργεία ή τις σοβαρές επεμβάσεις.¹⁸³ Σε έκθεση του NRC για τους Ιρακινούς που δεν διέθεταν έγγραφα ταυτοποίησης επισημαίνεται ότι για τη διέλευση από τα σημεία ελέγχων οι πολίτες έπρεπε υποχρεωτικά να επιδεικνύουν το δελτίο ταυτότητας μαζί με τη διαπίστευση ασφάλειας. Έτσι, οι πολίτες που δεν διέθεταν αυτά τα έγγραφα είχαν τον φόβο ότι θα συλληφθούν.¹⁸⁴

Επιπλέον, το NRC σημείωσε ότι μεγάλος αριθμός πολιτών, οι οποίοι ζούσαν σε περιοχές που είχε καταληφθεί στο παρελθόν από το ΙΚΙΛ, εξακολουθούσαν να μην διαθέτουν πιστοποιητικά θανάτου ή πιστοποιητικά αγνοουμένων, έγγραφο που αποτελεί προαπαιτούμενο για την έκδοση άλλων σημαντικών εγγράφων δημοτολογίου, όπως τα πιστοποιητικά γέννησης ή τα νέα δελτία ταυτότητας για παιδιά των οποίων ο πατέρας αγνοείται ή έχει αποβιώσει, ή τα οποία πρέπει να διαθέτουν οι γυναίκες, μεταξύ άλλων, για να αιτηθούν μη καταβληθέντες μισθούς των συζύγων τους,¹⁸⁵ να συνάψουν νέο γάμο ή να κληρονομήσουν περιουσία.¹⁸⁶ Τον Απρίλιο του 2019, στο πλαίσιο ερευνών που διεξάγονται σε συγκεκριμένες περιοχές, τα μέλη της πρωτοβουλίας REACH διεξήγαγαν έρευνα στον δήμο Al-Salam της Μοσούλης¹⁸⁷ και διαπίστωσαν ότι λιγότερο από το 1 % των συμμετεχόντων στην έρευνα είχαν απολέσει δημοτολογίου και ότι κατά την αντικατάσταση των εγγράφων δημοτολογίου, ορισμένοι μόνιμοι κάτοικοι αντιμετώπιζαν κολύμματα, «πρωτίστως μεγάλο χρόνο

¹⁷⁸ NRC, Broken Home, Women's housing, land and property rights in post-conflict Iraq, May 2020, [url](#), p. 11

¹⁷⁹ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁸⁰ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#); UNHCR/UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#); NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#)

¹⁸¹ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 13.

¹⁸² NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), pp.5, 6; See also, UN OHCHR, End of Mission Statement by the United Nations Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons, Ms. Cecilia Jimenez-Damary, upon conclusion of her official visit to Iraq – 15 to 23 February 2020, 27 February 2020, [url](#)

¹⁸³ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 13

¹⁸⁴ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 17

¹⁸⁵ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 21

¹⁸⁶ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

¹⁸⁷ Η έρευνα των μελών της πρωτοβουλίας REACH, η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο των ερευνών που διεξάγουν τα μέλη της πρωτοβουλίας σε κάθε περιοχή, βασίστηκε στη συλλογή ποιοτικών δεδομένων μέσω των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν με επικεφαλής των κοινοτήτων, ειδικούς εμπειρογνώμονες και ομάδες συζήτησης των κοινοτήτων. Το ποσοτικό σκέλος της έρευνας, στην οποία συμμετείχαν 400 νοικοκυριά ή 1 805 άτομα, αφορούσε την εκτίμηση των αναγκών των νοικοκυριών σε όλες τις γειτονιές του δήμου al-Salam της Μοσούλης. REACH, MOSUL AL AREA BASED ASSESSMENT MOSUL AL-SALAM AREA-BASED ASSESSMENT: March-April 2019, 9 April 2019, [url](#), p. 8

αναμονής, πρακτικές δωροδοκίας των υπαλλήλων και αδυναμία εξυπηρέτησης, όταν τα ονόματά τους έμοιαζαν με τα ονόματα πολιτών που θεωρούνταν υποστηρικτές του ΙΚΙΛ». Σύμφωνα με πληροφορίες, τα νοικοκυριά που αδυνατούσαν να εγγραφούν στα δημοτολόγια δεν είχαν δικαίωμα να εγγράψουν τα παιδιά τους στο σχολείο, δεν μετακινούνταν ελεύθερα, δεν είχαν το δικαίωμα να υποβάλουν αίτηση για οικονομική ενίσχυση και δυσκολεύονταν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Οι πολίτες μπορούσαν να αντικαταστήσουν όλα τα έγγραφα στη Μοσούλη, με εξαίρεση το εθνικό δελτίο ταυτότητας, για το οποίο έπρεπε να μεταβούν στη Βαγδάτη.¹⁸⁸

2.3.1 Παιδιά χωρίς έγγραφα ταυτοποίησης που γεννήθηκαν υπό το καθεστώς του ΙΚΙΛ και/ή που έχουν πατέρα στρατολογημένο στο ΙΚΙΛ

Χιλιάδες παιδιά που γεννήθηκαν σε περιοχές οι οποίες ελέγχονταν από το ΙΚΙΛ την περίοδο 2014-2017 και/ή που έχουν γονείς ύποπτους για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ δεν διαθέτουν πιστοποιητικά γέννησης και έγγραφα δημοτολογίου.¹⁸⁹ Σύμφωνα με εκτιμήσεις του NRC, το 2019 ο αριθμός των παιδιών που εξακολουθούσαν να παραμένουν εκτοπισμένα ανέρχονταν σε 870 000.¹⁹⁰ Από αυτά, τουλάχιστον τα 45 000 ή το ένα στα πέντε παιδιά¹⁹¹ των καταυλισμών δεν διέθεταν πιστοποιητικά γέννησης.¹⁹² Επίσης, οι οικογένειες που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης δεν έχουν το δικαίωμα να αποκτήσουν πιστοποιητικά γέννησης για τα νεογέννητα παιδιά τους.¹⁹³ Σύμφωνα με τις διαθέσιμες πληροφορίες, τα παιδιά που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης κινδυνεύουν να μείνουν ανιθαγενή και δυσκολεύονται να αποκτήσουν πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, όπως μεταξύ άλλων, σε δομές εκπαίδευσης και υγειονομικής περίθαλψης.¹⁹⁴ Ως αποτέλεσμα, το NRC ισχυρίστηκε ότι τα παιδιά που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης «διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο να ζήσουν καταδικασμένα στο περιθώριο της ιρακινής κοινωνίας – δημιουργώντας μια παραμελημένη γενιά».¹⁹⁵

Πρόσβαση των παιδιών που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης σε δομές εκπαίδευσης

Σύμφωνα με το NRC, το 2019, «περίπου ένα στα πέντε ιρακινά νοικοκυριά που ανεφεαν ότι είχαν παιδιά χωρίς έγγραφα δήλωσαν ότι τα παιδιά τους δεν είχαν το δικαίωμα πρόσβασης σε δομές εκπαίδευσης». Το πρόβλημα αυτό εντοπίζεται κυρίως στην επαρχία Anbar, «όπου σχεδόν το ένα τρίτο των ερωτηθέντων, των οποίων τα παιδιά δεν διέθεταν έγγραφα ταυτοποίησης, αδυνατούσαν να εγγράψουν τα παιδιά τους στο σχολείο, σε σύγκριση με το 20 % των ερωτηθέντων στην επαρχία Salah Al-Din και το 14 % των ερωτηθέντων στην επαρχία Ninewa».¹⁹⁶ Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε για παράδειγμα ότι σε δημοτικό σχολείο που βρισκόταν δίπλα σε καταυλισμό EEX κοντά στη Μοσούλη, «τουλάχιστον 1 080 παιδιά ζούσαν δίπλα στο σχολείο [...], αλλά μόνο τα 50

¹⁸⁸ REACH, MOSUL AL AREA BASED ASSESSMENT MOSUL AL-SALAM AREA-BASED ASSESSMENT: March-April 2019, 9 April 2019, [url](#), p. 22

¹⁸⁹ NRC, BARRIERS FROM BIRTH Undocumented children in Iraq sentenced to a life on the margins, 30 April 2019, [url](#), p. 4; HRW, Iraq: School Doors Barred to Many Children Affects Thousands Who Lived Under ISIS Rule, 28 August 2019, [url](#)

¹⁹⁰ NRC, BARRIERS FROM BIRTH Undocumented children in Iraq sentenced to a life on the margins, 30 April 2019, [url](#), p. 3

¹⁹¹ NRC, BARRIERS FROM BIRTH Undocumented children in Iraq sentenced to a life on the margins, 30 April 2019, [url](#), pp. 3, 4

¹⁹² NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 5

¹⁹³ HRW, Human Rights Watch Submission to the Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) of Iraq's periodic report for the 74th CEDAW Session, September 2019, [url](#), p. 4; NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 13

¹⁹⁴ UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#), pp. 11-13; HRW, Human Rights Watch Submission to the Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) of Iraq's periodic report for the 74th CEDAW Session, September 2019, [url](#), p. 4; HRW, Iraq: School Doors Barred to Many Children Affects Thousands Who Lived Under ISIS Rule, 28 August 2019, [url](#); HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#); NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 5

¹⁹⁵ NRC, BARRIERS FROM BIRTH Undocumented children in Iraq sentenced to a life on the margins, 30 April 2019, [url](#), p. 3

¹⁹⁶ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 12

από αυτά τα παιδιά διέθεταν έγκυρα έγγραφα ταυτοποίησης και μπόρεσαν να εγγραφούν στο σχολείο».¹⁹⁷ Το NRC σημείωσε ότι τα παιδιά που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης και φοιτούν σε σχολείο «διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο ή να μην μπορέσουν να αποφοιτήσουν αργότερα».¹⁹⁸

Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σημείωσε ότι παρά την οδηγία που εκδόθηκε το 2018 από το Υπουργείο Εκπαίδευσης με την οποία δινόταν η δυνατότητα στα «παιδιά που δεν διαθέτουν έγγραφα δημοτολογίου να εγγραφούν σε σχολείο[...]», οι υπάλληλοι ζητούν από τους διευθυντές των σχολείων και τις εθελοντικές ομάδες, που παρέχουν υπηρεσίες στήριξης σε εκπαιδευτικές δομές, να μην επιτρέπουν στα παιδιά που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης να εγγράφονται στα δημόσια σχολεία».¹⁹⁹ Τον Φεβρουάριο του 2020 τα μέλη της αποστολής UNAMI σημείωσαν ότι η οδηγία «φαίνεται ότι δεν κοινοποιήθηκε ή δεν εξηγήθηκε επαρκώς στις οικογένειες²⁰⁰ και στους δασκάλους.²⁰¹ Οι οδηγίες του Υπουργείου χαρακτηρίστηκαν «ασαφείς»,²⁰² «ενίοτε αντιφατικές»²⁰³ και περίπλοκες,²⁰⁴ λόγω κυρίως των μακρόσυρτων διοικητικών διαδικασιών,²⁰⁵ και μη χρήσιμες για τις οικογένειες που δεν μπορούσαν να αποκτήσουν έγγραφα δημοτολογίου «επειδή δεν τους επέτρεπαν να αποκτήσουν τη διαπίστευση ασφάλειας ή επειδή απουσίαζε ο ένας από τους γονείς».²⁰⁶ Οι δάσκαλοι της Μοσούλης που μίλησαν στα μέλη της αποστολής UNAMI δήλωσαν ότι φοβούνται να επιτρέψουν την πρόσβαση των παιδιών χωρίς έγγραφα στο σχολείο λόγω του στιγματισμού που υφίστανται τα παιδιά που δεν διαθέτουν έγγραφα δημοτολογίου, καθώς θεωρούνται συνεργάτες του ΙΚΙΛ. Οι οικογένειες εξέφραζαν συχνά «απροθυμία» και τον φόβο ότι τα παιδιά τους θα χαρακτηριστούν «υποστηρικτές του ΙΚΙΛ» και ότι θα είναι «ευάλωτα σε αντίποινα».²⁰⁷

Επιπλέον, τον Φεβρουάριο του 2020 τα μέλη της αποστολής UNAMI επισήμαναν ότι «τα παιδιά και οι ενήλικες νεαρής ηλικίας» που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης και που βίωσαν το καθεστώς του ΙΚΙΛ προσπαθούν να καλύψουν «συσσωρευμένο έλλειμμα γνώσεων». Αρκετά από αυτά ενηλικιώνονται χωρίς να έχουν φοιτήσει σε σχολείο μεταπρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και «νιώθουν ολοένα και περισσότερο εγκαταλελειμμένα και απελπισμένα».²⁰⁸

2.3.2 Πρόσβαση σε πιστοποιητικά γέννησης και σε δομές υγειονομικής περίθαλψης των γυναικών που δεν διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης

Το 2019 το NRC έδειξε ότι αρκετές από τις γυναίκες που δεν διέθεταν έγγραφα δημοτολογίου πάσχιζαν να αποκτήσουν πιστοποιητικά γέννησης²⁰⁹ ή άδεια για να γεννήσουν σε νοσοκομείο, καθώς «τόσο ο πατέρας όσο και η μητέρα του νεογέννητου πρέπει να διαθέτουν δελτίο ταυτότητας» και, σε ορισμένες περιπτώσεις, «πιστοποιητικό γάμου που να έχει εκδοθεί από το κράτος». Ένας από τους ερωτηθέντες στη μελέτη του NRC υποστήριξε ότι, ειδικά στη Μοσούλη, οι πολίτες που επισκέπτονται το νοσοκομείο χωρίς να διαθέτουν έγγραφα ταυτοποίησης θεωρούνται συχνά ύποπτοι για

¹⁹⁷ HRW, Iraq: School Doors Barred to Many Children Affects Thousands Who Lived Under ISIS Rule, 28 August 2019, [url](#)

¹⁹⁸ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 13

¹⁹⁹ HRW, Iraq: School Doors Barred to Many Children Affects Thousands Who Lived Under ISIS Rule, 28 August 2019, [url](#)

²⁰⁰ UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#), p. 12; Σύμφωνα με το NRC «Παραδόξως μόνο το 1 % των ερωτηθέντων [γονείς που μίλησαν στη ΜΚΟ] θεωρούσαν ότι τα παιδιά μπορούν να φοιτήσουν στο σχολείο χωρίς έγγραφα ταυτοποίησης» NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 12

²⁰¹ UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#), p. 12

²⁰² NRC, BARRIERS FROM BIRTH Undocumented children in Iraq sentenced to a life on the margins, 30 April 2019, [url](#), p. 22

²⁰³ NRC, BARRIERS FROM BIRTH Undocumented children in Iraq sentenced to a life on the margins, 30 April 2019, [url](#), p. 22

²⁰⁴ According to NRC, 'types of civil documents education officials reported being required to formally attend school also varied.' NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), pp. 11,12

²⁰⁵ Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), pp. 12, 13

²⁰⁶ UNHCR/UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#), p. 12

²⁰⁷ UNHCR/UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#), p. 12

²⁰⁸ UNHCR/UNAMI/UN OHCHR, The Right to Education in Iraq, February 2020, [url](#), p. 13

²⁰⁹ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 14

συμμετοχή στο ΙΚΙΛ από τους επαγγελματίες της υγείας.²¹⁰ Ενδεικτικά, το NRC ανέφερε την περίπτωση μιας εγκύου ΕΕΧ από τη Μοσούλη, η οποία δεν διέθετε «έγκυρο δελτίο ταυτότητας ή πιστοποιητικό γάμου» με αποτέλεσμα να της αρνηθεί η πρόσβαση στο νοσοκομείο. Το NRC επισήμανε ότι οι υπάλληλοι του νοσοκομείου απείλησαν την έγκυο ότι «θα κρατούσαν το νεογέννητο στο νοσοκομείο έως ότου εμφανιστεί ο πατέρας του παιδιού», καθώς θεωρούσαν πολύ πιθανό ο σύζυγός της να είναι μέλος του ΙΚΙΛ. Ως αποτέλεσμα, η γυναίκα «αναγκάστηκε να γεννήσει στο σπίτι χωρίς τη βοήθεια γιατρού ή μαίας». Αργότερα, το NRC σημείωσε ότι η γυναίκα αδυνατούσε να αποκτήσει έγγραφα δημοτολογίου για το παιδί της, να λάβει ιατρική βοήθεια για το άρρωστο παιδί της.²¹¹ Τον Απρίλιο του 2019 το NRC σημείωσε ότι στην πόλη Hawija της επαρχίας Kirkuk, «τα παιδιά χωρίς πιστοποιητικά γέννησης δεν εμβολιάζονταν», με αποτέλεσμα οι οικογένειες να βασίζονται στις «ατομικές προσπάθειες ορισμένων τοπικών κλινικών και ΜΚΟ». Όπως δήλωσε στο NRC ιρακινός επαγγελματίας υγείας «η έλλειψη εμβολίων οδήγησε στην εμφάνιση νέων τύπων ασθενειών όπως π.χ. η ιλαρά», οι οποίες δεν είχαν εκδηλωθεί πριν από την εμφάνιση του ΙΚΙΛ.²¹²

²¹⁰ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 13

²¹¹ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), p. 13

²¹² NRC, No documents, no future, 30 April 2019, [url](#)

3. Επανόρθωση και κρατική προστασία

3.1 Πρόσβαση σε αποτελεσματικά μέτρα επανόρθωσης

3.1.1 Σχετικά με τις απαγωγές και τις εξωδικαστικές εκτελέσεις

Σύμφωνα με τις εκθέσεις του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, από το 2016 και μετά «οι αρχές στη Βαγδάτη και στην Κουρδική Περιφέρεια επέδειξαν ελάχιστη προθυμία να τιμωρήσουν τους αξιωματικούς που εμπλέκονταν σε απαγωγές».²¹³ Επιπλέον, «η κυβέρνηση, παρά τα αιτήματα που έλαβε, δεν κατονόμασε τις δυνάμεις ασφάλειας και τις στρατιωτικές δυνάμεις που έχουν εντολή από τον νόμο να θέτουν υπό κράτηση πολίτες, ούτε τις εγκαταστάσεις στις οποίες επιτρέπεται η κράτηση των πολιτών».²¹⁴

Όσον αφορά τις εξωδικαστικές εκτελέσεις και τα βασανιστήρια, η ίδια πηγή σημείωσε ότι, παρά τις δεσμεύσεις από την ιρακινή κυβέρνηση το 2017, «είναι εμφανές ότι οι αρχές δεν προέβησαν σε καμία ενέργεια το 2019 για να διερευνήσουν αυτές τις βιαιοπραγίες».²¹⁵

3.1.2 Σχετικά με τους ισχυρισμούς για βασανιστήρια σε καταστήματα κράτησης και προσωρινής κράτησης

Όσον αφορά το νομικό πλαίσιο του Ιράκ, τα μέλη της αποστολής UNAMI και του OHCHR δήλωσαν ότι «μολονότι ο ομοσπονδιακός αντιτρομοκρατικός νόμος δεν θίγει ρητά τα δικαιώματα της δίκαιης δίκης και τις διαδικαστικές εγγυήσεις, το άρθρο 13 του αντιτρομοκρατικού νόμου της ΚΠΙ ορίζει ότι η μεταχείριση των κατηγορουμένων θα πρέπει να είναι δίκαιη και σύμφωνη με το νόμο κατά τη διάρκεια της ανάκρισης, στην οποία μάλιστα θα πρέπει οπωσδήποτε να παρίσταται δικηγόρος». Η ίδια πηγή σημείωσε επίσης ότι «απαγορεύονται ρητά τα βασανιστήρια και η απάνθρωπη μεταχείριση». Ωστόσο, σε αντίθεση με το διεθνές δίκαιο, το άρθρο 13 του αντιτρομοκρατικού νόμου της ΚΠΙ επιτρέπει να χρησιμοποιούνται στο δικαστήριο ομολογίες που αποσπάστηκαν υπό συνθήκες εξαναγκασμού, αν οι εν λόγω ομολογίες συνοδεύονται από άλλα αποδεικτικά στοιχεία».²¹⁶

Τον Μάιο του 2020 η ΜΚΟ για τα ανθρώπινα δικαιώματα Alkarama,²¹⁷ που εδρεύει στη Γενεύη, επισήμανε στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ ότι «οι ισχυρισμοί για βασανιστήρια λαμβάνονται υπόψη και διερευνώνται σπάνια στο δικαστήριο, η ιατρική πραγματογνωμοσύνη είναι σχεδόν ανύπαρκτη και οι δράστες μένουν συνήθως ατιμώρητοι». Η ίδια πηγή σημείωσε ότι το νομοθετικό πλαίσιο του Ιράκ «συμβάλλει στην ατιμωρησία», καθώς το αντιτρομοκρατικό νομοσχέδιο δεν ορίζει ελάχιστη ποινή φυλάκισης, εκτός αν τα βασανιστήρια επιφέρουν τον θάνατο. Ο ποινικός κώδικας ορίζει στο άρθρο 332 ότι οι δημόσιοι λειτουργοί που μεταχειρίζονται βάνουσα πολίτες τιμωρούνται είτε σωρευτικά με ποινή κράτησης όχι ανώτερη του 1 έτους και με πρόστιμο αξίας όχι μεγαλύτερης των 100 δηναρίων, είτε με μία μόνο από τις ανωτέρω ποινές».²¹⁸

²¹³ HRW, Iraq: Human Rights Watch Submission to the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances, 17 May 2020, [url](#)

²¹⁴ HRW, World Report for 2019 : Iraq, 14 January 2020, [url](#)

²¹⁵ HRW, World Report for 2019 : Iraq, 14 January 2020, [url](#)

²¹⁶ UNAMI/UN OHCHR, Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020, [url](#), pp. 5-6

²¹⁷ Η ΜΚΟ Alkarama έχει την έδρα της στη Γενεύη και ιδρύθηκε για να συνδράμει τα θύματα των εξωδικαστικών απαγωγών, των βασανιστηρίων και των αυθαίρετων κρατήσεων στον αραβικό κόσμο. Alkarama, Our Work, n.d., [url](#)

²¹⁸ Alkarama, Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ: Iraq - Submission to the List of Issues to be taken up in connection with the consideration of Iraq's sixth periodic report by the Human Rights Committee, 26 Μαΐου 2020, [url](#), p. 7

Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε τον Απρίλιο του 2019 ότι έως το τέλος του 2018 το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο του Ιράκ διερεύνησε 275 καταγγελίες κατά ανακριτών για χρήση βασανιστηρίων στο πλαίσιο τρομοκρατικών και μη τρομοκρατικών υποθέσεων και περάτωσε τις 176 από αυτές τις υποθέσεις, μολονότι τα αποτελέσματα αυτών των ανακρίσεων εξακολουθούσαν να είναι ασαφή.²¹⁹

3.1.3 Πρόσβαση σε δικαστική συνδρομή και στις διαπιστεύσεις ασφάλειας

Σε έκθεση του Μαΐου του 2020, το NRC σημείωσε ότι οι γυναίκες που θεωρείται ότι υποστηρίζουν το ΙΚΙΛ φοβούνται ότι μπορεί να δεχθούν αντίποινα από τις ιρακινές αρχές και δεν βλέπουν τις αρχές ως μέσο στο οποίο μπορούν να προσφύγουν για να διεκδικήσουν ταδικαίωμάτα τους σε στέγαση, γη και ιδιοκτησία ή για να επιλύσουν τις διαφορές τους.²²⁰ Επιπλέον, οι γυναίκες που μίλησαν στα μέλη του NRC δήλωναν συνεχώς ότι φοβούνταν να «επισκεφτούν τις αρμόδιες αρχές για να αποκτήσουν τα έγγραφα δημοτολογίου, τα οποία τούς ήταν αναγκαία για να διεκδικήσουν περιουσιακά στοιχεία» και χαρακτήριζαν τη διαδικασία «εξοντωτική».²²¹ Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, χωρίς διαπίστευση ασφάλειας, την οποία οι ιρακινές αρχές αρνούνται συχνά να χορηγήσουν, οι Ιρακινοί δεν έχουν το δικαίωμα να «εισέρχονται σε δημόσια κτήρια, μεταξύ άλλων σε δικαστήρια» και δεν έχουν το δικαίωμα να «ασκήσουν ένδικα μέσα».²²² Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε επίσης ότι «πολλοί δικηγόροι που ήθελαν να τις βοηθήσουν [τις οικογένειες που θεωρούνταν ύποπτες για συνεργασία με το ΙΚΙΛ] για να αποκτήσουν τη διαπίστευση ασφάλειας είχαν υποστεί εκφοβισμούς, ξυλοδαρμούς και συλλήψεις». Ως εκ τούτου, οι δικηγόροι δίσταζαν να συνδράμουν τις οικογένειες μόλις μάθαιναν ότι κάποιος συγγενής τους θεωρείται ύποπτος για υποστήριξη του ΙΚΙΛ.²²³ Η Oxfam σημείωσε επίσης τον Φεβρουάριο του 2020 ότι «οι θεωρούμενοι ως υποστηρικτές του ΙΚΙΛ έχουν ελάχιστη ή μηδενική πρόσβαση σε [...] ένδικα μέσα».²²⁴

3.1.4 Πρόσβαση σε μέτρα επανόρθωσης για σεξουαλική βία και βιαιοπραγίες

Όσον αφορά γενικά στην έμφυλη βία στο Ιράκ, σύμφωνα με την επισκόπηση των ανθρωπιστικών αναγκών του ΟΗΕ για το 2020, οι γυναίκες και τα κορίτσια «εξακολουθούν να υφίστανται πρακτικές όπως ενδοοικογενειακή βία, σεξουαλική βία, αναγκαστικούς γάμους και στέρση πόρων, με πολλές να στερούνται βασικά δικαιώματα». Η ίδια πηγή ανέφερε επίσης ότι «οι ευκαιρίες βιοπορισμού και οι υπηρεσίες στέγασης για τους επιζώντες από περιστατικά έμφυλης βίας είναι περιορισμένες». Πολλοί επιζώντες από περιστατικά έμφυλης βίας αρνούνται να στραφούν σε εξειδικευμένες υπηρεσίες, επειδή φοβούνται ότι θα στιγματιστούν, δεν εμπιστεύονται τις διαθέσιμες υπηρεσίες και τα ένδικα μέσα επανόρθωσης, και θεωρούν πιθανό ότι η βία θα συνεχιστεί. Οι περιορισμένες δυνατότητες και οι περιορισμένοι πόροι των εθνικών συστημάτων προστασίας, όπως και η μείωση του αριθμού των κέντρων εξυπηρέτησης των γυναικών, επηρέασαν άλλωστε αρνητικά την πρόσβαση των επιζώντων στις υπηρεσίες αυτές».²²⁵

Τον Δεκέμβριο του 2019 το κέντρο για την προστασία των αμάχων στις ένοπλες συρράξεις (CIVIC) αναφέρθηκε σε διάφορους «μηχανισμούς μέσω των οποίων οι ΕΕΧ μπορούν να αναφέρουν και να καταγγείλουν βιαιοπραγίες» εντός των καταυλισμών. Ωστόσο, πολλά θύματα δεν αναφέρουν τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης και για τον λόγο αυτό τα εικαζόμενα περιστατικά «δεν

²¹⁹ HRW, Iraq: Appeals Courts Ignoring Torture Claims Overturning Acquittals in Terrorism Cases, 25 September 2019, [url](#)

²²⁰ NRC, Broken Home, Women's housing, land and property rights in post-conflict Iraq, May 2020, [url](#), p. 11

²²¹ NRC, Broken Home, Women's housing, land and property rights in post-conflict Iraq, May 2020, [url](#), p. 11

²²² HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#)

²²³ HRW, Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, [url](#); for more information, see 2.3 – Restricted access to civil documentation and security clearance

²²⁴ Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), p. 36

²²⁵ UNOCHA, Humanitarian Needs Overview - Iraq 2020, November 2019, [url](#), p. 52

διερευνώνται».²²⁶ Σε έκθεση που δημοσιεύθηκε τον Μάρτιο του 2020, η Oxfam ανέφερε τον ρόλο της ιρακινής ειδικής ομάδας για την πρόληψη της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης, καθώς και διάφορους μηχανισμούς που έχουν σκοπό την καταγραφή ισχυρισμών και τη διερεύνηση εικαζόμενων πράξεων σεξουαλικής βίας στο Ιράκ, χωρίς να αναφερθεί διεξοδικά στη δυνατότητα πρόσβασης των θυμάτων σε αποτελεσματικά μέτρα επανόρθωσης.²²⁷ Σύμφωνα με τον ιρακινό δημοσιογράφο Dlonan Barwari οι ΜΚΟ διστάζουν να «βοηθούν τα θύματα, επειδή φοβούνται ότι θα κατηγορηθούν για υποστήριξη των μελών του ΙΚ».²²⁸

3.1.5 Πρόσβαση αμάχων σε αποτελεσματικά μέσα καταγγελίας περιστατικών

Τον Δεκέμβριο του 2019, στην έκθεσή του για την επαρχία Kirkuk, το κέντρο CIVIC έγραψε ότι, όσον αφορά στους μηχανισμούς καταγγελιών για τους αμάχους, παρατηρείται «έλλειψη μέσων στα οποία οι άμαχοι μπορούν να καταγγέλλουν βιαιοπραγίες κατά αμάχων.» Άμαχοι που μίλησαν στη ΜΚΟ επιβεβαίωσαν ότι «οι προσπάθειές τους δεν επέφεραν αλλαγές πολιτικής ή πειθαρχικά μέτρα κατά των υπαλλήλων που προέβαιναν σε βιαιοπραγίες».²²⁹ Στο Kirkuk, λόγω του μεγάλου αριθμού εμπλεκόμενων στο έργο της ασφάλειας, οι άμαχοι φαίνεται ότι ήταν «μπερδεμένοι» και ότι δεν ήξεραν «σε ποιον έπρεπε να αναφέρουν τις ανησυχίες τους».²³⁰ Σύμφωνα με το Κέντρο CIVIC «οι άμαχοι χρησιμοποιούν σπάνια αυτούς τους μηχανισμούς, επειδή δεν είναι εξοικειωμένοι, επειδή θεωρούν ότι οι μηχανισμοί δεν είναι αποτελεσματικοί ή επειδή φοβούνται ότι θα υποστούν αντίποινα αν καταγγείλουν μέλη των δυνάμεων ασφαλείας».²³¹

3.2 Πρόσβαση σε αμνηστία

Σύμφωνα με τη Διεθνή Αμνηστία, «ο νόμος για τη γενική αμνηστία [αριθ.°27/2016] των καταδικασθέντων σε ποινές φυλάκισης και στη θανατική ποινή εξαιρεί 13 είδη εγκλημάτων, μεταξύ αυτών και τα τρομοκρατικά εγκλήματα [...], εξαιρώντας έτσι την πλειονότητα των κατηγορουμένων που έχουν καταδικαστεί βάσει του αντιτρομοκρατικού νόμου του 2005». Η ίδια πηγή αναφέρει:

«Ο νόμος για τη γενική αμνηστία ορίζει επίσης ότι για να αποδοθεί αμνηστία θα πρέπει οι ενάγοντες ή οι συγγενείς των θυμάτων να αποσύρουν τις καταγγελίες τους. Όσον αφορά τα 13 εγκλήματα που εξαιρούνται, ο νόμος για τη γενική αμνηστία παρέχει το δικαίωμα αναψηλάφησης της δίκης εφόσον οι κατηγορούμενοι έχουν καταδικαστεί με βάση «ομολογίες» που αποσπάστηκαν υπό συνθήκες εξαναγκασμού και εφόσον οι δικαστικές διαδικασίες κινήθηκαν με βάση αποδεικτικά στοιχεία που είχαν προσκομιστεί από ανώνυμους πληροφοριοδότες ή με βάση «ομολογίες» άλλων υπόπτων. Στην πράξη, ο νόμος αυτός μεταθέτει το βάρος της απόδειξης των γεγονότων στον εναγόμενο και για να εφαρμοστεί, θα πρέπει να έχουν τηρηθεί οι προβλεπόμενες διαδικασίες κατά τη διάρκεια της δίκης, π.χ. θα πρέπει να έχουν καταχωριστεί στα δικόγραφα και στις δικαστικές αποφάσεις οι καταγγελίες των κρατουμένων για βασανιστήρια. Ωστόσο, σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχει στη διάθεσή της η Διεθνής Αμνηστία, οι αρχές της δίκαιης δίκης σπάνια τηρούνται.»²³²

²²⁶ CIVIC, “WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US” - Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), p. 27

²²⁷ Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, [url](#), p. 26

²²⁸ VoA, Report: Iraqi Forces Sexually Abuse IS Female Relatives in Mosul, 17 February 2019, [url](#); Iraqi Network for Investigative Journalism, [بتطرف جديد وجيل يهدد](#) يغتصاب ودعارة.. يدفعن الضريبة: النساء في عوائل داعش [Women in ISIL Families pay the price: rape and prostitution... And a generation is again threatened by radicalization], March 2019, [url](#)

²²⁹ CIVIC, “WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US” - Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), p. 21

²³⁰ CIVIC, “WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US” - Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), p. 21

²³¹ CIVIC, “WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US” - Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), p. 21

²³² AI, Iraq: The Road to Justice –A Long Way to Go, March 2019, [url](#), p. 5; Original Arabic Text of the General Amnesty Law available at: Iraq, Official Journal of the Iraqi Republic, n°4417, 2016, [url](#)

Τον Ιούλιο του 2019 το δίκτυο Al-Jazeera ανέφερε ότι ορισμένοι ύποπτοι για συμμετοχή στο ΙΚΙΛ που καταδικάστηκαν στα ιρακινά δικαστήρια «έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν αίτημα αποφυλάκισης με βάση τον νόμο για τη γενική αμνηστία». Για να τους αναγνωριστεί το δικαίωμα αυτό «οι καταδικασθέντες θα πρέπει να προσκομίσουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι προσχώρησαν στο ΙΚΙΛ παρά τη θέλησή τους και ότι δεν διέπραξαν σοβαρά αδικήματα». Ωστόσο, η κορυφαία ερευνήτρια για το Ιράκ Belkis Wille μίλησε στο Al-Jazeera και διευκρίνισε ότι στην πράξη, είναι πολύ πολύπλοκο να αποδείξουν οι άνθρωποι αυτοί ότι αναγκάστηκαν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους [στο ΙΚΙΛ], επειδή ο πύχης έχει ήδη τεθεί πολύ ψηλά», και ότι ο νόμος αυτός σπάνια εφαρμόζεται από τους δικαστές.²³³ Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφέρθηκε σε ανώτατο δικαστή του αντιτρομοκρατικού δικαστηρίου στο Nineveh, ο οποίος αρνήθηκε να εφαρμόσει τον νόμο, «επειδή θεωρούσε ότι όποιος παρέχει οποιουδήποτε είδους στήριξη στο ΙΚΙΛ δεν αξίζει να αμνηστευθεί».²³⁴

3.3 Δυνατότητες μετεγκατάστασης

Το NRC σημειώνει ότι «οι μη έχοντες έγγραφα ταυτοποίησης στερούνται βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, όπως π.χ. την ελευθερία της μετακίνησης, και διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να τεθούν αυθαίρετα υπό κράτηση και να συλληφθούν» όταν π.χ. διέρχονται από τα σημεία ελέγχων στις περιοχές που κατελήφθησαν στο παρελθόν από το ΙΚΙΛ, φόβος που αναφέρθηκε από τους συμμετέχοντες στη μελέτη του NRC.²³⁵ Ομοίως, στην έκθεση της Bobseine του 2019 αναφέρεται ότι οι διαδικασίες επαναπατριsmού των ΕΕΧ είναι αδιαφανείς και εξαρτώνται από την απόκτηση των διαπιστεύσεων ασφάλειας, οι οποίες χορηγούνται μόνο μετά την υποβολή αίτησης στις δυνάμεις ασφαλείας της οικείας περιοχής. Χωρίς τις εν λόγω διαπιστεύσεις ασφάλειας και χωρίς έγγραφα «οι Ιρακινοί δεν έχουν το δικαίωμα να μετακινούνται ελεύθερα στην ίδια τους τη χώρα και τις περισσότερες φορές δεν μπορούν να εργαστούν ή να αποκτήσουν πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, όπως π.χ. σε υγειονομική περίθαλψη»· η διαπίστευση ασφάλειας είναι επίσης προαπαιτούμενο για τη χορήγηση πιστοποιητικών γέννησης/θανάτου. Η Bobseine γράφει επίσης ότι οι αρχηγοί των τοπικών φυλών (σεϊχηδες) έχουν το δικαίωμα να αποτρέπουν ή να διευκολύνουν τον επαναπατριsmό των προσφύγων, τη στιγμή που «η μετεγκατάσταση σε άλλες κωμοπόλεις ή πόλεις είναι δύσκολη λόγω των πρόσθετων μέτρων ασφαλείας και των διαδικασιών ελέγχων που επιβάλλουν ενίοτε οι τοπικές αρχές ή παράγοντες των φυλών».²³⁶

Σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, οι αρχές περιόρισαν τη μετακίνηση των εκτοπισμένων και δεν επέτρεψαν σε ορισμένους διαμένοντες να αποχωρήσουν από τους καταυλισμούς ΕΕΧ, στερώντας τους με τον τρόπο αυτό μέσα βιοπορισμού, το δικαίωμα στην εκπαίδευση και άλλες υπηρεσίες. Επιπλέον, «σε πολλά τμήματα της χώρας που απαλλάχθηκαν από τον έλεγχο του ΙΚΙΛ επιβλήθηκαν περιορισμοί στη μετακίνηση» κυρίως στα σημεία ελέγχων που εφάρμοζαν οι κυβερνητικές δυνάμεις, ενώ οι τοπικές δυνάμεις δεν τηρούσαν πάντα τους όρους των αδειών επιστροφής στις περιοχές καταγωγής. Οι πρόσφυγες που τελικά επέστρεψαν αντιμετώπισαν καταστροφή των περιουσιών τους, έλλειψη υπηρεσιών, μέσω βιοπορισμού και ανησυχούσαν για την ασφάλειά τους. Έτσι, αναγκάζονταν συχνά να εκτοπιστούν για δεύτερη φορά ή να επιστρέψουν στους καταυλισμούς. Οι ΕΕΧ, και ιδίως εκείνοι που θεωρούνταν υποστηρικτές του ΙΚΙΛ, «ήρθαν αντιμέτωποι με την εχθρότητα των υπαλλήλων της τοπικής κυβέρνησης και των συμπολιτών τους και εκδιώχθηκαν από τον τόπο τους», ενώ αρκετοί ήταν αυτοί που στερήθηκαν το δικαίωμα του επαναπατριsmού.²³⁷

²³³ Al Jazeera, Iraq government employees face prosecution for working under ISIL, 9 July 2019, [url](#)

²³⁴ Al Jazeera, Iraq government employees face prosecution for working under ISIL, 9 July 2019, [url](#)

²³⁵ NRC, Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, [url](#), pp. 6, 17

²³⁶ Bobseine, H., Tribal Justice in a Fragile Iraq, [url](#), 7 November 2019, p. 16

²³⁷ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2019 – Iraq, March 2020, [url](#), σ. 32-33

Παράρτημα 1: Βιβλιογραφία

Public sources

AI (Amnesty International), Iraq 2019, 18 February 2020, <https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/iraq/report-iraq/>, accessed 2 July 2020

AI (Amnesty International), Iraq: Stop forced returns of hundreds of internally displaced people, 28 August 2019, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/08/iraq-stop-forced-returns-of-hundreds-of-internally-displaced-people/>, accessed 2 July 2020

AI (Amnesty International), IRAQ: THE ROAD TO JUSTICE – A LONG WAY TO GO, AMNESTY INTERNATIONAL SUBMISSION FOR THE UN UNIVERSAL PERIODIC REVIEW, 34TH SESSION OF THE UPR WORKING GROUP, November 2019, <https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE1403162019ENGLISH.pdf>, accessed 2 July 2020

Al-Hashimi, H. ISIS in Iraq: The Challenge of Reintegrating 'ISIS Families', Center for Global Policy, 7 July 2020, <https://cgpolicy.org/articles/isis-in-iraq-the-challenge-of-reintegrating-isis-families/>, accessed 7 October 2020

Al Jazeera, Iraq government employees face prosecution for working under ISIL, 9 July 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/07/iraq-government-employees-face-prosecution-working-isil-190708105114170.html>, accessed 2 July 2020

Alkarama, UN Human Rights Committee: Iraq; Submission to the List of Issues to be taken up in connection with the consideration of Iraq's sixth periodic report by the Human Rights Committee, 26 May 2020

[https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared Documents/IRQ/INT_CCPR_ICO_IRQ_42206_E.docx](https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared/Documents/IRQ/INT_CCPR_ICO_IRQ_42206_E.docx), accessed 28 August 2020

AP (Associated Press), Iraq holding more than 19,000 because of IS, militant ties, 22 March 2018, <https://apnews.com/aeece6571de54f5dba3543d91deed381>, accessed 7 September 2020

Bobseine, H., Tribal Justice in a Fragile Iraq, The Century Foundation, https://production-tcf.imgix.net/app/uploads/2019/11/08121945/tribal-justice_bobseinePDF.pdf, accessed 6 September 2020

CIVIC (Center for Civilians in Conflict), "WE JUST WANT SOMEONE TO PROTECT US" - Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, https://civiliansinconflict.org/wp-content/uploads/2020/01/Kirkuk_We-Just-Want-Someone-to-Protect-Us.pdf, accessed 2 July 2020

Elaph, اتهام السلطات العراقية بتعذيب معتقلين حتى القتل دعت المنظمات الحقوقية إلى التحقيق بوفاة العشرات [Human Rights Organisations Called for Investigating Dozens of Deaths: Iraqi Authorities Accused of Killing Detainees under Torture], 17 April 2020, <https://elaph.com/Web/News/2020/04/1289216.html>, accessed 13 October 2020

FP (Foreign Policy), Among Displaced Iraqis, One Group Is Worse Off Than the Rest, 29 April 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/04/29/among-displaced-iraqis-one-group-is-worse-off-than-the-rest/>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Everyone Must Confess - Abuses against Children Suspected of ISIL Affiliation, 6 March 2019, https://www.HumanRightsWatch.org/sites/default/files/report_pdf/iraq0319_web_1.pdf, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Human Rights Watch Submission to the Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) of Iraq's periodic report for the 74th CEDAW Session, September 2019, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/SharedDocuments/IRQ/INT_CEDAW_CSS_IRQ_37338_E.docx, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq Authorities Acknowledge Horrific Prison Overcrowding, 5 August 2019, <https://www.HumanRightsWatch.org/news/2019/08/05/iraq-authorities-acknowledge-horrific-prison-overcrowding>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Appeals Courts Ignoring Torture Claims Overturning Acquittals in Terrorism Cases, 25 September 2019, <https://www.HumanRightsWatch.org/news/2019/09/25/iraq-appeals-courts-ignoring-torture-claims>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Camps Expel Over 2,000 People Seen As ISIS-Linked, 4 September 2019, <https://www.HumanRightsWatch.org/news/2019/09/04/iraq-camps-expel-over-2000-people-seen-isis-linked>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: ISIS Child Suspects Arbitrarily Arrested, Tortured Children Should Be Rehabilitated, Reintegrated, 6 March 2019, <https://www.HumanRightsWatch.org/news/2019/03/06/iraq-isis-child-suspects-arbitrarily-arrested-tortured>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Key Courts Improve ISIS Trial Procedures, But Changes Needed in Laws, Response to Torture, Other Courts, 13 March 2019, <https://www.HumanRightsWatch.org/news/2019/03/13/iraq-key-courts-improve-isis-trial-procedures>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Military Enter Camp, Occupy School for 'Screening', 18 July 2019, <https://www.HumanRightsWatch.org/news/2019/07/18/iraq-military-enter-camp-occupy-school-screening>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Not a Homecoming, 14 June 2019, <https://www.HumanRightsWatch.org/news/2019/06/14/iraq-not-homecoming>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: School Doors Barred to Many Children Affects Thousands Who Lived Under ISIS Rule, 28 August 2019, <https://www.HumanRightsWatch.org/news/2019/08/28/iraq-school-doors-barred-many-children>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Thousands Detained, Including Children, in Degrading Conditions, 4 July 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/07/04/iraq-thousands-detained-including-children-degrading-conditions>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), ISIS Suspect Transfers to Iraq Replete with Risks, 1 November 2019, <https://www.HumanRightsWatch.org/news/2019/11/01/isis-suspect-transfers-iraq-replete-risks>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Kurdistan Region of Iraq: 350 Prisoners 'Disappeared', 21 December 2017, <https://www.hrw.org/news/2017/12/21/kurdistan-region-iraq-350-prisoners-disappeared>, accessed 27 August 2020

HRW (Human Rights Watch), Kurdistan Region of Iraq: Arabs Not Allowed Home Lift Unlawful Restrictions Blocking Thousands, 6 September 2019, <https://www.Human Rights Watch.org/news/2019/09/06/kurdistan-region-iraq-arabs-not-allowed-home>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Transfer of ISIS Suspects, Including Foreigners, to Iraq Raises Torture Concerns, 4 March 2019, <https://www.Human Rights Watch.org/news/2019/03/04/transfer-isis-suspects-including-foreigners-iraq-raises-torture-concerns>, accessed 2 July 2020

HRW (Human Rights Watch), World Report for 2019 : Iraq , 14 January 2020, <https://www.Human Rights Watch.org/world-report/2020/country-chapters/iraq>, accessed 2 July 2020

HRW, Iraq: Human Rights Watch Submission to the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances, 17 May 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/05/17/iraq-human-rights-watch-submission-working-group-enforced-or-involuntary>, accessed 6 August 2020

InterAction, Moving Forward Together, Leaving No One Behind: From Stigmatization to Social Cohesion in Post-Conflict Iraq, October 2018, https://www.interaction.org/wp-content/uploads/2018/10/interaction_moving_forward_together_leaving_no_one_behind_iraq_mission_report.pdf, accessed 6 September 2020

IOM (International Organization for Migration), Iraq Displacement Tracking Matrix, n.d., <http://iraqdtm.iom.int/>, accessed 2 July 2020

IOM Iraq, Managing Return in Anbar: Community Responses to the Return of IDPs with Perceived Affiliation, 26 March 2020, <https://iraq.iom.int/file/78376/download?token=jlUkiEDT>, accessed 8 October 2020

IOM (International Organization for Migration), WEST MOSUL PERCEPTIONS ON RETURN AND REINTEGRATION AMONG STAYEES, IDPS AND RETURNEES, June 2019, available at: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Perceptions%20on%20return%20and%20reintegration%20%28June%202019%29.pdf>, accessed 2 July 2020

IOM, FAMILIES DISPLACED BY ISIL CONFLICT SAFELY RETURN HOME THROUGH GOVERNMENT OF IRAQ, IOM PROJECT, 19 July 2020, <https://iraq.iom.int/news/families-displaced-isil-conflict-safely-return-home-through-government-iraq-iom-project>, accessed 9 October 2020

Iraq, Anti-Terrorism Law (Law No. 13 of 2005), 7 November 2005, available at: <https://www.refworld.org/docid/5bd093414.html>, accessed 24 August 2020

Iraqi Network for Investigative Journalism, النساء في 'عوائل داعش' يدفعن الضريبة: اغتصاب ودعارة.. وجيل يهدد بتطرف جديد [Women in ISIL Families pay the price: rape and prostitution... And a generation is again threatened by radicalization], March 2019, <http://www.nirij.org/?p=1628>, accessed 15 June 2020

Iraqi24, نائِب يتحدّث عن إنشاء مخيم جديد في الموصل لنقل عوائل "داعش" من سوريا [Parliamentarian Reveals the Establishment of a New Camp in Mosul to Transfer ISIL Families from Syria], 9 February 2020, <https://iraqi24.com/news/%D9%86%D8%A7%D8%A6%D8%A8-%D9%8A%D8%AA%D8%AD%D8%AF%D8%AB-%D8%B9%D9%86-%D8%A5%D9%86%D8%B4%D8%A7%D8%A1-%D9%85%D8%AE%D9%8A%D9%85->

[%D8%AC%D8%AF%D9%8A%D8%AF-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D8%B5%D9%84-%D9%84%D9%86%D9%82%D9%84-%D8%B9%D9%88%D8%A7%D8%A6%D9%84-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%85%D9%86-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7](#), accessed 8 October 2020

Kurdistan 24, Iraq quietly building camp to hold families of ISIS fighters held in Syria: MP, 9 February 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/news/3998fecfd-22fc-4cda-ac1d-918e7f4c50f1>, accessed 2 July 2020

Kurdistan 24, Local leaders in Nineveh reject Iraq's decision to move ISIS-affiliates from Syria to Amla camp, 22 February 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/news/00d7f322-66e5-4b95-8a8e-f4ec680e3d74>, accessed 2 July 2020

Kurdistan Region of Iraq, Law No. 3 (2006) An Act for Anti-terrorism in the Kurdistan Region – Iraq, 2006, <https://www.parliament.krd/media/2439/%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%A7%DB%8C-%DA%98%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%87-3-%DB%8C-%D8%B3%D8%A7%DA%B5%DB%8C-2006%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%A7%DB%8C-%D8%A8%D9%87-%D8%B1%D9%87-%D9%86%DA%AF%D8%A7%D8%B1%D8%A8%D9%88%D9%88%D9%86%D9%87-%D9%88%D9%87-%DB%8C-%D8%AA%DB%86%D9%82%D8%A7%D9%86%D8%AF%D9%86-%D8%AA%DB%8C%D8%B1%DB%86%D8%B1-%D9%84%D9%87-%D9%87%D9%87-%D8%B1%DB%8E%D9%85%DB%8C-%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%B9%DB%8E%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%AF%D8%A7.pdf>, accessed 24 August 2020

New Arab (The), 2019 عودة أكثر من مليون نازح عراقي خلال [The Return of More than 1 Million Iraqi IDPs in 2019], 5 January 2020, <https://www.alaraby.co.uk/%D8%B9%D9%88%D8%AF%D8%A9-%D8%A3%D9%83%D8%AB%D8%B1-%D9%85%D9%86-%D9%85%D9%84%D9%8A%D9%88%D9%86-%D9%86%D8%A7%D8%B2%D8%AD-%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%8A-%D8%AE%D9%84%D8%A7%D9%84-2019>, accessed 8 October 2020

New Yorker (The), Iraq's Post-ISIS Campaign of Revenge, 23 December 2018, <https://www.newyorker.com/magazine/2018/12/24/iraqs-post-isis-campaign-of-revenge>, accessed 2 July 2020

NRC (Norwegian Refugee Council), BARRIERS FROM BIRTH: Undocumented children in Iraq sentenced to a life on the margins, 30 April 2019, <https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/iraq/barriers-from-birth/barriers-from-birth-med-pages.pdf>, accessed 2 July 2020

NRC (Norwegian Refugee Council), Broken Home, Women's housing land and property rights in post-conflict Iraq, May 2020, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/hlp-report-1.8.pdf>, accessed 2 July 2020

NRC (Norwegian Refugee Council), No documents, no future, 30 April 2019, <https://www.nrc.no/perspectives/2019/iraq-no-documents-no-future/>, accessed 2 July 2020

NRC (Norwegian Refugee Council), Paperless People of Post-Conflict Iraq, 2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/paperless_people_medium_single_pages.pdf, accessed 2 July 2020

Oxfam, Protection Landscape in Diyala and Kirkuk Iraq, 5 March 2020, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/rr-protection-landscapes-diyala-kirkuk-iraq-050320-en.pdf>, accessed 2 July 2020

PAX, ISIS-only tribunal: selective, politicised justice will do more harm than good, 31 October 2019, <https://www.paxforpeace.nl/media/files/policybrief-iraq-isis-tribunal-2019-eng.pdf>, accessed 7 October 2020

Prison Insider, "Parodies of justice" in Iraq, 21 January 2020, <https://www.prison-insider.com/en/articles/en-irak-des-parodies-de-justice>, accessed 7 October 2020

REACH, MOSUL AL AREA BASED ASSESSMENT MOSUL AL-SALAM AREA-BASED ASSESSMENT: March-April 2019, 9 April 2019, https://www.impact-repository.org/document/reach/fe6e6d9d/reach_irq_aba_mosul_al-salam_report_april2019.pdf, accessed 13 October 2020

REACH, RAPID ASSESSMENT ON RETURNS AND DURABLE SOLUTIONS Markaz Al Baaj Sub-district - Al Baaj District - Ninewa Governorate, Iraq, 1 August 2020, https://www.impact-repository.org/document/reach/0c587abd/IRQ_ReDS_RA_Factsheet_Markaz_Al_Baaj_Final_31072020.pdf, accessed 12 October 2020

REACH, RAPID ASSESSMENT ON RETURNS AND DURABLE SOLUTIONS Al Rummaneh Sub-district - Al Kaim District - Al Anbar Governorate, Iraq, 31 July 2020, https://www.impact-repository.org/document/reach/6cb06cfa/IRQ_ReDS_RA_Factsheet_Al_Rummanah_Final_31072020.pdf, accessed 12 October 2020

Revkin, M. R., The Limits of Punishment: Transitional Justice and Violent Extremism – Iraq Case Study, May 2018, <https://i.unu.edu/media/cpr.unu.edu/attachment/3127/2-LoP-Iraq-final.pdf>, accessed 6 September 2020

RT, RT: مصدر عراقي لـ "داعش" أكثر من 3 آلاف عنصر من "داعش" حكموا بالإعدام ولم تنفذ بهم العقوبة: RT: More than 3 000 'Da'esh' Members Were Sentenced to Death but the Sentence Was not Carried out], 1 June 2020, https://arabic.rt.com/middle_east/1120122-%D9%85%D8%B5%D8%AF%D8%B1-%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%8A-%D8%A2%D9%84%D8%A7%D9%81-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D8%AD%D9%83%D9%85%D9%88%D8%A7-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D8%AF%D8%A7%D9%85-%D9%88%D9%84%D9%85-%D8%AA%D9%86%D9%81%D8%B0-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%82%D9%88%D8%A8%D8%A9/, accessed 12 October 2020

RT Arabic, RT: المتحدث باسم العشائر العربية لـ "داعش" إذا نُقلت من سوريا إلى العراق سنقمع عوائل "داعش" [The Spokesperson of the Arab Tribes to RT: We Will Suppress ISIL Families If They Are Transferred from Syria to Iraq], 8 March 2020, https://arabic.rt.com/middle_east/1092018-%D8%B3%D9%86%D9%82%D9%85%D8%B9-%D8%B9%D9%88%D8%A7%D8%A6%D9%84-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7-%D8%A5%D9%84%D9%89-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82/, accessed 13 October 2020

Saieh, A., Ignoring Iraq's Most Vulnerable Displaced Families Undermines US Stabilization Agenda in Iraq, Just Security, 18 August 2020, <https://www.justsecurity.org/72004/ignoring-iraqs-most-vulnerable-displaced-families-undermines-us-stabilization-agenda-in-iraq/>, accessed 9 October 2020

TRT Arabic, إقليم شمال العراق: فصائل مسلحة تمنع عودة النازحين إلى مناطقهم [Northern Iraq Region: Armed Groups Prevent the Return of IDPs to Their Areas], 12 July 2020, <https://www.trtarabi.com/now/%D8%A5%D9%82%D9%84%D9%8A%D9%85-%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%81%D8%B5%D8%A7%D8%A6%D9%84-%D9%85%D8%B3%D9%84%D8%AD%D8%A9-%D8%AA%D9%85%D9%86%D8%B9-%D8%B9%D9%88%D8%AF%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%A7%D8%B2%D8%AD%D9%8A%D9%86-%D8%A5%D9%84%D9%89-%D9%85%D9%86%D8%A7%D8%B7%D9%82%D9%87%D9%85-27238>, accessed 8 October 2020

Rudaw, Families of Iraqi ISIS fighters to be moved to Nineveh from Syria's Al-Hol: official, 15 February 2020, https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/150220202?fbclid=IwAR1g3TX3e5c9yz2FJy9Wn9JRj-OJp8YvEBNMssk_mTIQz_idyr15xd98psA, accessed 2 July 2020

Shafaq News, العراق يخلي سبيل 50 موقوفاً وفق المادة 4/1 م 4/1 ارهاب لـ"عدم كفاية الادلة" [Iraq Releases 50 Persons Detained on the Basis of Art. 1/4 Terrorism "for Insufficient Evidence"], 31 March 2020, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%8A%D8%AE%D9%84%D9%8A-%D8%B3%D8%A8%D9%8A%D9%84-50-%D9%85%D9%88%D9%82%D9%88%D9%81%D8%A7-%D9%88%D9%81%D9%82-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D9%851-4-%D8%A7%D8%B1%D9%87%D8%A7%D8%A8-%D9%84%D9%80-%D8%B9%D8%AF%D9%85-%D9%83%D9%81%D8%A7%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AF%D9%84%D8%A9>, accessed 9 October 2020

UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions on her mission to Iraq [A/HRC/38/44/Add.1], 20 June 2018, https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session38/Documents/A_HRC_38_44_Add.1.docx, accessed 27 August 2020

UN News, العراق: إطلاق مشروع يشجع النازحين داخليا على العودة الطوعية من المخيمات إلى ديارهم الأصلية [Iraq: Launching of a Project to Encourage the Voluntary Return of IDPs from Camps to Areas of Origin], 20 July 2020, <https://news.un.org/ar/story/2020/07/1058561>, accessed 9 October 2020

UN OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), Iraq: UN expert says prosecution of ISIL leadership must be fair and thorough, 4 April 2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2006868.html>, accessed on 24 August 2020

UN OHCHR (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights), End of Mission Statement by the United Nations Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons, Ms. Cecilia Jimenez-Damary, 27 February 2020, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25608&LangID=E>

UN Security Council, Children and armed conflict in Iraq, 23 December 2019, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2019_984.pdf, accessed 2 July 2020

UNAMI/OHCHR (United Nations Assistance Mission for Iraq/Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights), Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL, January 2020,

https://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_Report_HRAAdministrationJustice_Iraq_28January2020.pdf, accessed 2 July 2020

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Iraq: Country of Origin Information on Access and Residency Requirements in Iraq (Update I), November 2019,

<https://www.ecoi.net/en/file/local/2019573/5dc04ef74.pdf>, accessed 2 July 2020

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Iraq: Country of Origin Information on Access and Residency Requirements in Iraq Ability of Persons Originating from Formerly ISIS-Held or Conflict-Affected Areas to Legally Access and Remain in Proposed Areas of Relocation, 25 April 2019, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2007518/unhcr-2019-04-25-iraq-access-residency.pdf>, accessed 2 July 2020

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), UNHCR Iraq Protection Update - August 2019, 14 October 2019, available at: <https://reliefweb.int/report/iraq/unhcr-iraq-protection-update-august-2019>, accessed 2 July 2020

UNHCR/UNAMI/OHCHR (United Nations High Commissioner for Refugees/United Nations Assistance Mission for Iraq/Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights), The Right to Education in Iraq, February 2020, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2024768/2020-02IraqRightEducationreport-2.pdf>, accessed 2 July 2020

UNOCHA, Humanitarian Bulletin, 23 July 2020, <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-humanitarian-bulletin-june-2020>, accessed 6 October 2020

UNOCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Needs Overview - Iraq 2020, 17 December 2019, available at:

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/iraq_hno_2020-fullen.pdf, accessed 3 August 2020

UNOCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Response Plan, January 2020, available at:

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/iraq_humanitarianresponseplan_2020.pdf, accessed 3 August 2020

USDOS (US Department of State), Country Report on Human Rights Practices 2019 - Iraq, 11 March 2020, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/03/IRAQ-2019-HUMAN-RIGHTS-REPORT-1.pdf>, accessed 2 July 2020

USDOS (US Department of State), 2019 Trafficking in Persons Report - Iraq, June 2019,

<https://www.state.gov/reports/2019-trafficking-in-persons-report-2/iraq/>

(VoA) Voice of America, Report: Iraqi Forces Sexually Abuse IS Female Relatives in Mosul, 17 February 2019, <https://www.voanews.com/extremism-watch/report-iraqi-forces-sexually-abuse-female-relatives-mosul>, accessed 2 July 2020

Washington Post, Iraq pressing to build isolation camp for Islamic State refugees, 2 May 2019, https://www.washingtonpost.com/world/iraq-is-pushing-to-build-an-isolation-camp-for-30000-iraqis-who-lived-under-isis-in-syria/2019/05/02/f714763a-561b-11e9-aa83-504f086bf5d6_story.html, accessed 2 July 2020

Παράρτημα 2: Όροι αναφοράς

☐ Μεταχείριση

- Μεταχείριση των θεωρούμενων ως υποστηρικτών του ΙΚΙΛ από διάφορους παράγοντες (ιρακινή κυβέρνηση, φιλοκυβερνητικές πολιτοφυλακές, ΠΚΚ, αρχηγοί φυλών και η κοινότητα)
- Νομικές διώξεις: εφαρμογή της νομοθεσίας, «κατάλογοι καταζητούμενων προσώπων» και έκταση συλλήψεων, τήρηση των αρχών της ευθιδικίας και της δίκαιης δίκης, εκπροσώπηση από δικηγόρους (μεταχείριση δικηγόρων και έλλειψη αξιόπιστης εκπροσώπησης)· προσωρινή κράτηση (διάρκεια, υποδομές), κακομεταχείριση, βασανιστήρια, επιβολή ποινών, ιδίως θανατικής ποινής, χορήγηση αμνηστίας, αν προβλέπεται.
- Αναφέρονται οι ακόλουθοι όροι για τη μεταχείριση: απαγωγές, δολοφονίες, συλλήψεις, βιαιοπραγίες, στέρηση του δικαιώματος επιστροφής στις περιοχές καταγωγής, καταστροφή περιουσιών/υποδομών, κατάσχεση εγγράφων, περιορισμοί κοινωνικών υπηρεσιών, δυσμενείς διακρίσεις, δεύτερος εκτοπισμός λόγω εκδίωξης από τον τόπο καταγωγής, άλλο.
- Μεταχείριση των οικογενειών των θεωρούμενων ως υποστηρικτών του ΙΚΙΛ: περιλαμβάνονται οι προαναφερθέντες όροι μεταχείρισης, η ελευθερία της μετακίνησης κλπ.
- Μεταχείριση παιδιών χωρίς έγγραφα ταυτοποίησης (που γεννήθηκαν στο καθεστώς του ΙΚΙΛ και/η που έχουν πατέρα στρατολογημένο στο ΙΚΙΛ): δυνατότητα απόκτησης εγγράφων, ανιθαγένεια ή κίνδυνος ανιθαγένειας, εγγραφή σε σχολείο, πρόσβαση σε άλλες υπηρεσίες κλπ.

☐ Επανόρθωση

- Πρόσβαση σε αποτελεσματικά μέτρα επανόρθωσης, μεταξύ άλλων η δυνατότητα των θεωρούμενων ως συνεργατών του ΙΚΙΛ, και ιδίως των σουνιτών Αράβων, να υποβάλλουν μηνύσεις στην αστυνομία ή στα δικαστήρια· αποτελεσματικότητα της κατάθεσης μήνυσης
- Επίσης, η δυνατότητα των θεωρούμενων ως συνεργατών του ΙΚΙΛ, και ιδίως των σουνιτών Αράβων, να μετεγκατασταθούν σε άλλη περιοχή ώστε να αποφύγουν/διαφύγουν τη στοχοποίηση.

